

149268

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İLKÖĞRETİM 5. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE
İŞBİRLİĞİNE DAYALI ÖĞRENMENİN ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK
BAŞARILARINA VE HATIRDA TUTMA DÜZEYLERİNE ETKİSİ
(BİLECİK-BOZÜYÜK İLÇESİNDE BİR ARAŞTIRMA)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zehra Nur ERSÖZLÜ

Enstitü Ana Bilim Dalı : EĞİTİM BİLİMLERİ
Enstitü Bilim Dalı : EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Yüksel GÜÇLÜ

HAZİRAN 2004

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İLKÖĞRETİM 5. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE
İŞBİRLİĞİNE DAYALI ÖĞRENMENİN ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK
BAŞARILARINA VE HATIRDA TUTMA DÜZEYLERİNE ETKİSİ
(BİLECİK-BOZÜYÜK İLÇESİNDE BİR ARAŞTIRMA)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zehra Nur ERSÖZLÜ

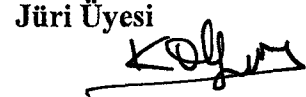
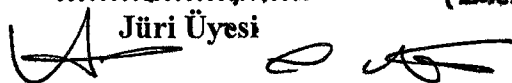
Enstitü Ana Bilim Dalı : EĞİTİM BİLİMLERİ
Enstitü Bilim Dalı : EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM

Bu tez .././2004 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği/Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Yüksel.. Güçlü
Jüri Başkanı

Yrd. Doç. Dr. Abdullah AYKÖN
Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Kenan OLGUN
Jüri Üyesi

ÖNSÖZ

İlköğretim 5. sınıfta Sosyal Bilgiler dersinde işbirliğine dayalı öğrenmenin öğrencilerin akademik başarılarına ve hatırd tutma düzeylerine etkisini belirlemek amacıyla hazırlanan bu çalışma, deneme modellerinden “öntest-sontest kontrol gruplu model”e göre desenlenmiş ve gerçekleştirilmiştir. Araştırma için beşinci sınıf öğrencilerinin seçilmesinin nedeni bu öğrencilerin daha önce Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili olumlu ya da olumsuz tutumlara sahip olmalarıdır. Dolayısıyla uygulanan çalışmalarla başarısı düşük öğrencilerin de başarılı olabilmelerine olanak sağlanmıştır. Grupla çalışma sırasında öğrenciler birbirleriyle işbirliği yapmış böylece birbirlerini daha iyi tanımaları ve birbirlerinin öğrenmelerine katkıda bulunmaları sağlanmıştır.

Bu çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Sosyal Bilgiler dersinin yeri ve önemi, yapılandırmacı kuram, işbirliğine dayalı öğrenme ile ilgili bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde, amaç, önem, sınırlılıklar, sayılılar ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde, araştırma yöntemi, modeli, veri toplama araçları ve verilerin analizi ortaya konulmuştur. Dördüncü bölümde, bulgular ve yorumlara yer verilmiş, beşinci bölümde sonuç ve önerilerle tez çalışması tamamlanmıştır.

Bu tez çalışmasında konu seçimi, kaynak taraması ve projelendirilmesinden sonuçlandırılmasına kadar sabırla yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım sayın Yrd.Doç.Dr. Yüksel GÜÇLÜ’ye teşekkürü bir borç bilir, bu araştırmada emeği geçen sayın Yrd.Doç.Dr. Ahmet ESKİCUMALI ve Yrd.Doç.Dr. Murat İSKENDER hocalarıma da şükranlarımı sunarım.

Saygılarımla.

Zehra Nur ERSÖZLÜ

Sakarya 2004

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ	iii
ÖZET	iv
SUMMARY	vi
GİRİŞ	1
1. SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN YERİ VE ÖNEMİ	5
1.1. Sosyal Bilgiler Dersi ve Türkiye'deki İlköğretim Okulu Programında Sosyal Bilgiler Dersinin Durumu.....	6
1.2. Yapılandırmacı Kuram.....	14
1.2.1. Yapılandırmacı Kuramda Öğrenme- Öğretme Süreci ve Öğrenci- Öğretmen Rollerini.....	17
1.2.2. Sosyal Bilgiler Dersinde Yapılandırmacı Kuram.....	21
1.3. İşbirliğine Dayalı Öğrenme.....	22
1.3.1. İşbirliğine Dayalı Öğrenmede Öğretmenin Görevleri.....	25
1.4 Problem.....	32
2. ARAŞTIRMANIN AMACI ve ÖNEMİ	33
2.1. Araştırmanın Amacı.....	33
2.2. Araştırmanın Önemi.....	33
2.3. Sayıtlılar.....	35
2.4. Sınırlılıklar.....	35
2.5. Tanımlar.....	35
2.6. İlgili Araştırmalar.....	36
3. YÖNTEM	40
3.1. Araştırmanın Modeli.....	40
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemini.....	40
3.3. Veriler ve Toplama Araçları.....	41
3.4. Denkleştirme.....	42
3.4.1. Anket Formu.....	44

3.4.2. Öğrencilerin Başarılarını ve Hatırda Tutma Düzeylerini	
Ölçmeye Yönelik Başarı Testi.....	44
3.4.3. İşbirliğine Dayalı Öğrenme Materyalleri.....	45
3.4.4. İşlem.....	46
3.5. Verilerin Analizi	48
4. METODOLOJİ ve UYGULAMA.....	50
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	55
KAYNAKLAR.....	58
EKLER.....	63
ÖZGEÇMİŞ.....	99

TABLÖLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. Sosyal Bilgiler Dersi 5. Sınıf Ünitelerinin Amaç Dağılımları...	7
Tablo 2. Geleneksel ve Yapılandırmacı Sınıf Ortamlarının Öğrenme- Öğretme Süreçleri Açısından Karşılaştırılması.....	18
Tablo 3. Eski ve Yeni Öğretim Paradigmalarının Karşılaştırılması	27
Tablo 4. İlerleme Puanı Belirleme Ölçütleri.....	31
Tablo 5. ÖnTest- Son Test Kontrol Gruplu Model.....	42
Tablo 6. Deney ve Kontrol Gruplarının Başarı Testlerinden Aldıkları Puanlara Göre Durumları.....	43
Tablo 7. Gruplardaki Deneklerin Özellikleri.....	40
Tablo 8. Deney ve Kontrol Gruplarının Başarı Testlerinden Aldıkları Ön Test Puanlarına İlişkin Bulgular.....	50
Tablo 9. Deney ve Kontrol Gruplarının Başarı Testlerinden Aldıkları Son Test Puanlarına İlişkin Bulgular.....	51
Tablo 10. Deney ve Kontrol gruplarının Bilgileri Hatırlama Düzeylerine İlişkin Uygulanan Başarı Testinden Aldıkları Puanlarla İlgili Bulgular.....	53

ÖZET

Anahtar Kelimeler: Yapılandırmacı Öğrenme, İşbirliğine Dayalı Öğrenme, Sosyal Bilgiler, Öğretim Programı

Bilindiği gibi günümüzde bilim ve teknolojiadaki hızlı gelişmeler toplumsal ve bireysel gereksinimlerde değişimleri ve eğitimde de yeni yapılanmaları gündeme getirmektedir. Dolayısıyla, toplumun eğitimden beklentileri de değişmektedir.

Günümüz toplumları artık, eğitim kurumlarından sadece bazı bilgilerle donanık bireyler değil aynı zamanda işbirliği içinde çalışabilen problem çözme ve diğer bazı sosyal becerilere sahip, aktif bireyler yetiştirmelerini beklemektedir. Sosyal Bilgiler dersi bu işlevi görebilecek en önemli derstir. Çünkü, öğrencilere bu dersle önemli sosyal beceriler ve demokratik yaşam kuralları kazandırılarak, onların toplumsallaşmaları ve iyi birer vatandaş olarak yetiştirilmeleri amaçlanmaktadır.

İlköğretim okullarında Sosyal Bilgiler dersi genel olarak küme çalışması yöntemiyle yürütülmektedir. Küme çalışması yöntemi sınıfta yarışmacı bir ortam oluşturarak aktif öğrencilerin hep aktif diğerlerinin ise pasif kalmasına neden olarak başarısı düşük öğrencilerin başarılı olma olasılığını azaltmaktadır. Oysa yeni eğitim anlayışımıza göre; her öğrenciye kendisini en üst düzeyde geliştirebilmesi için olanaklar sağlanmalıdır. Bunun için de, sosyal bilgiler dersinde anlamlı öğrenme yaşantıları gerçekleştirerek, öğrencilerin hem duyuşsal, sosyal hem de akademik başarılarını arttırmaya yönelik yöntem ve yaklaşımların etkililiğini sınanan araştırmaların yapılması gerekmektedir. Bu tür araştırmalar farklı yaklaşımların etkililiğini sınanıldığından, öğretimin geliştirilmesine önemli katkılar sağlar. Bu farklı öğretim yaklaşımlardan birisi de yapılandırmacı kuramdır.

Yapılandırmacı kuramı sınıf ortamına taşıyarak uygulanmasını sağlayan yaklaşımlardan biri de işbirliğine dayalı öğrenmedir.

Bu araştırma, ilköğretim beşinci sınıfta Sosyal Bilgiler dersinde işbirliğine dayalı öğrenmenin öğrencilerin akademik başarılarına ve hatırd tutma düzeylerine etkisini belirlemek amacıyla, deneme modellerinden “ön test-son test kontrol gruplu model”e göre desenlenmiş ve gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya ilişkin uygulama 2003-2004 öğretim yılı ikinci döneminde Bilecik ili Bozüyük ilçesi Çitosan İlköğretim Okulunda deney ve kontrol grubu olarak belirlenen 5-A ve 5-B sınıflarında gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplamak amacıyla öğrencilerin denkleştirilmesinde kullanılmak üzere bir anket, öğrencilerin akademik başarılarını ve hatırd tutma düzeylerini ölçecek bir başarı testi, ayrıca Sosyal bilgiler dersinin işbirliğine dayalı öğrenmeye göre işlenebilmesi için ders planları, çalışma yaprakları, izleme testleri gibi sınıf içi materyaller düzenlenmiştir. Grupların ortalama puanları ile puan dağılımlarının standart sapmaları hesaplanmıştır. Grup içi ve gruplar arası karşılaştırmalarda t testinden yararlanılmış ve anlamlılık düzeyi olarak .05 güven düzeyi benimsenmiştir. Yapılan veri çözümlerlerinden sonra şu sonuçlara ulaşılmıştır. 1. Sosyal Bilgiler dersinde işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımı uygulanan deney grubu ile geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin akademik başarıları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır. 2. Sosyal Bilgiler dersinde, işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımı uygulanan deney grubu ile geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin, bilgileri hatırd tutma düzeyleri arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır.

SUMMARY

THE EFFECTS OF LEARNING BASED ON COOPERATION ACADEMICAL SUCCESS AND THE STUDENTS' REMEBERANCE OF KNOWLEDGE İN SOCIAL STUDİES İN FİFTH GRADE İN PRİMARY SCHOOL. (BİLECİK-BOZÜYÜK)

Key words: Constructive theory, Learning based on cooperation, Social Studies, Curriculum

As it is known, the rapid improvements in science and technology , have made changes social and individual needs, and reconstructions in education are a current issue. Consequently, the expectations of the society from education have also been changed. What the societies of today expect from educational institutions is not only individuals equipped with some kind of knowledge, but also active individuals who are able to cooperate and with other people who have some other social abilities such as problem solving.

Social studies is the most important subject which can achieve these aims. Social studies is aimed to be train students as socialized citizens by teaching them earn important social abilities and democratic rules. In primary schools, social studies is usually carried out by group work method. Group work method causes active students stay active and passive students stay passive as it forms a competitive medium. Consequently, students with low success stay unsuccessful. But according to our new educational approach, every opportunity should be supplied to every student so that they can improve themselves at highest degree. Therefore, some researches which test the effectiveness of the methods and approaches aiming to increase perceptive, social and academical success of the students, should be done. Such researches makes important contributions to improvement of teaching as they test the effectiveness of diffrent approaches. One of these didactic approaches is constructive theory. Another approach which makes constructive theory applicable in class is the learning based on cooperation. This research, which aims to determine the effects of learning based on cooperation on the academical success and the students' remembrance of knowledge in social studies in fifth grade in primary school for social studies. The study is designed and executed according to "pre-test, final-test model with control grup" which is one of the trial methods. The application related to the research was realized in the second term of the educational year 2003-2004 at Çitosan primary school in Bozüyük- Bilecik in classes 5-A and 5-B which were determined as control groups. To collect data, a questionnaire which would be used in balancing students, an achievement test which would be used in measuring the academical success and the remembrance of knowledge of the students, and yearly and daily lesson plans for social studies were studied. According to the learning based on cooperation, work sheets, quizzes and class materials were prepared. The standart deviations of the aaverage points and point distribution of the groups were calculated in comparisons within and between the groups, t test was used and .05 trust level were adopted as meaningfulness level. After evaluating data the following results were obtained.

1. There is a remarkable difference between the experiment group's academical success on learning approach based on cooperation and the experimental group's learning approach which based on traditional educational methods.
2. There is also substantial difference between the experiment group's the level of remembrance of social studies knowledge and that of the experiment group's based on traditional methods.

GİRİŞ

İnsan oluş halinde olan, gelişen değişen bir varlık olduğu için eğitim insanın davranışlarını düzenlemekte ve değiştirmekte toplumsal bir dinamik konumuna gelmiş, önemini pekiştirmiştir. Toplumsal ilişkiler ağı ve kurumlar zaman içinde farklılaştığı için eğitim de sürekli bir değişim içinde olmalıdır. Değişim ile birlikte sık kullanılan bir kavram da gelişimdir. Gelişim hayatımızın her safhasında olduğu gibi eğitim anlayışımızda da değişiklikler yapmıştır.

Eğitim eski tanımlarında olduğu gibi bireyin kendi yaşantısını değiştirmek için istekli olarak bir takım faaliyetlerde bulunması değil bireyin öğrenmeye isteklendirilerek, uluslararası düzeyde rekabet edebilecek kişi olarak yetiştirilmesini öngörmektedir.

Eğitimin birincil amacı, bireyin yaşadığı ülkenin dilini öğrenmesidir. Okur-yazarlık kavramı, artık bilgisayar kullanımı ile birlikte yürütülerek, güncelleşmiş, okuma-yazmanın bir iletişim haline gelmesini sağlamıştır. Çünkü eğitimin nihai amacı mutlu insan yetiştirmektir. Bu amaç doğrultusunda bireyin, potansiyelini maksimum düzeyde geliştirebilmesine imkan verilerek onun bu potansiyelini hem kendisi hem de ülkesi için kullanabilmesi ve problemleri derinliğine irdeleyebilmesi beklenmektedir.

Eğitim süreci, toplumsal yapı açısından şekillendirilerek, bireyin topluma kazandırılmasını hedef alan, genel anlamda onda meydana gelmesi istenen değişikliklerin hal, hareket ve tavırlarına da yansımalarını isteyen bir yönelimle biçimlendirmiştir. Bunun yanında eğitim çok yönlü işlevsel bir süreç olarak toplumun beklentilerini de karşılama sorumluluğunu üstlenmiştir. Öyle ki bu sorumluluk, eğitimin hem kendi iç dinamiklerini oluşturacak kadar örgütlenmiş bir sistem hem de hedeflere uygun bireyler yetiştirmeyi sağlayan bir disiplin olmasını gerektirmiştir.

Sürekli bir değişim içinde bulunan, çeşitli ve karmaşık sorunlarla karşı karşıya kalan bireylerin ve toplumların eğitiminde en önemli rolü sosyal bilimlerin eğitimi oynamaktadır. İnsanın insanla ve insanın çevresiyle olan ilişkilerini inceleyen disiplinler

topluluğu olarak tanımlanabilen Sosyal bilimler içindeki her bilim disiplini insan yaşamını değişik bir yönden incelemektedir [Uysal,1974:30].

Sosyal bilim disiplinlerinde, üretilen bilimsel bilgiler ışığında, yaşam bir bütündür ilkesinden hareketle insanın yaşamını ve faaliyetlerini bütünsellik içinde ele alan inceleme biçimi sosyal bilgiler olarak ifade edilir. Diğer bir deyişle günümüzde Türkiye’de veya diğer başka ülkelerde ders programları içinde yer alan sosyal bilgiler, sosyal bilimler içindeki bilimlerin, bütünsel yaklaşımla bir arada sunulduğu bir alandır. Bireyi toplumun ve kendisinin gereksinimlerine göre yetiştirmek sosyal bilgiler öğretiminin amaçlarındandır.İnsanın yaşamında kullandığı ve zorunlu olan ,onun daha kolay ,rahat,mutlu yaşamasını kendini gizil güçleri doğrultusunda geliştirip gerçekleştirmesini sağlayan tüm toplumsal olgular ve ilişkiler bu kavramın kapsamı içine girebilir [Sönmez,1998: 17].

Sosyal bilgiler sosyal bilimlerin bulgu ve araştırmalarının ,bir çok toplumda yaşayan insanlar için gerekli olan temel ve ortak öğelerini kapsamaktadır [Kısakürek, 1989: 5]. Sosyal bilgiler dersi tüm bu bulguları alıp,temel kültür öğeleriyle birleştirerek ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanı olarak ilköğretim programında yerini almıştır.

Çalışmanın Amacı

Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin başarılarını arttırma, işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımının geleneksel öğretimden daha etkili olduğunu ortaya koyan bu araştırma, ilkokul öğrencilerinden oluşan dört grup üzerinde gerçekleştirdiği çalışmasında yapılandırılmış işbirliğinin, yabancı dil başarısı ve hatırda tutma düzeyi üzerindeki etkisinin geleneksel öğretimden daha olumlu olduğu kanıtlamak ve eğitim sistemine katkıda bulunmak adına yapılmıştır.

Çalışmanın Önemi

İlköğretim öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen çalışmada işbirliğine dayalı öğrenme etkinliklerinin ünite sonundaki başarı düzeyi ve duyuşsal özellikler üzerinde geleneksel öğretim etkinliklerine göre daha olumlu etkiler oluştuğu bulguları; ilköğretim 5. sınıf Sosyal bilgiler dersinde oluşturmacı yaklaşımla işlenen derslerin öğrencilerin öğrenmeleri üzerindeki etkisini ele aldığı çalışmasında, devlet okulunda oluşturmacı yaklaşımla eğitim gören deney grubundaki öğrencilerin tutumlarının diğer gruplara göre anlamlı derecede daha yüksek ve bilişsel başarı açısından da özel okul deney grubundaki öğrencilerin daha başarılı olduğu bulgusu, ilköğretim yedinci sınıflar üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada, işbirliğine dayalı öğrenme yönteminde kullanılan tekniklerden bilgi değişme tekniğinin matematik öğretiminde öğretmen merkezli öğretim yöntemlerine göre öğrencinin öğrenme başarısı ve öğrenmenin kalıcılığı üzerindeki olumlu etkilerinin olduğu bulgusu ile, fen öğretiminde bilgisayar destekli işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin öğrenci başarısına ve öğrenmede kalıcılığa geleneksel yöntemlerden daha etkili olduğu bulgusu, coğrafya dersinde işbirliğine dayalı öğrenmenin akademik başarı üzerine etkisini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada üniversite birinci sınıf öğrencilerinin konularının öğretiminde iş birliğine dayalı öğrenmenin uygulandığı deney grubunda geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubundan, öğrencilerin akademik başarıları açısından anlamlı farklılıkların olduğu anlaşılmıştır.

Çalışmanın Metodolojisi

Sosyal Bilgiler dersinde işbirliğine dayalı öğrenmenin öğrencilerin akademik başarılarına ve hatırd tutma düzeylerine etkisini belirlemek amacıyla yapılan bu araştırma, denem modellerinden “ön test - son test kontrol gruplu model”e göre gerçekleştirilmiştir.

Araştırmacı tarafından geliştirilen başarı testi ve anketle belirlenen özellikler göz önünde bulundurularak birinde 27, diğerinde 28 öğrencinin bulunduğu her iki sınıftan 24'er kişi olmak üzere toplam 48 öğrenci denkleştirilmiştir.

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan başarı testi, anket formu ve ders materyalleri araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

1. SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN YERİ VE ÖNEMİ

Sosyal bilgiler, bir yandan öğrencilere içinde yaşadığı yurt ve dünyayı, buralarda yaşayanları tanıtarak, onlar hakkındaki anlayışlarını genişletmek amacıyla ,toplumsal görüşlerin gelişmesini sağlarken diğer yandan bireyin kendisine ve çevresine, yasalara ya da devlete karşı ödev ve sorumluluklarının neler olduğunu ve çevresine etkin bir şekilde nasıl uyum sağlayabileceğini de öğretmeyi amaçlar. Demokratik yaşamın değeri de ancak bu amacın gerçekleşmesiyle anlaşılabilir. Öğrenciler bu dersle demokratik yaşamın gereklerini ve önemini daha iyi kavrayabilirler.

Bu derste öğrenciden beklenen hedefler, “karar verme mekanizmasını kullanabilme, ailesini, arkadaşlarını, vatanını, milletini, insanlığı sevebilme, iyi bir üretici ve tüketici olabilme, demokrasiyi benimseyebilme çok boyutlu düşünebilme, bilimsel yöntemi kullanabilme, ulusunun ve insanlığın tarihiyle ilgili temel olguların bilgisi, temel tarihi olguları kavrayabilme vb.” olabilir [Sönmez, 1998: 20].

Kısakürek [1989], Sosyal bilgiler dersiyle öğrencilerde gelişecek amaçları dört başlıkta açıklamaktadır. Buna göre:

1. Sosyal Bilgiler derslerinde çocuğun düşünme yeteneği gelişir.
2. Sosyal Bilgiler öğretimiyle çocuğun insanlarla olan ilişkileri gelişir; böylece, çocuklar işbirliği içinde çalışabilen, açık görüşlü, hoşgörülü, kendine güvenen, yaratıcı bireyler olarak yetişir.
3. Sosyal Bilgiler derslerinde çocuklara temel yurttaşlık hak ve sorumlulukları kavratılır; anayasanın ve öteki yasaların öngördüğü davranış biçimleri benimsetilir.
4. Çocuklara ekonomik bir bakış açısı kazandırılır. Çocuklar toplumun ekonomik işleyişi, ülke kaynaklarının önemi ve korunması, çevreyi koruma, iş ve meslekleri tanıma, gereksinimlerini sıralama gibi özelliklerle donatılır.

Kısaca belirtmek gerekirse sosyal bilgiler dersinin en önemli amacı toplumsal kişilik kazandırmaktır. Sosyal bilgiler dersi, çocuğun içinde bulunduğu sosyal çevreyle çok yakından ilgilidir. Birey bu dersle geçmişi, geleceği ve içinde bulunduğu durumları,

sorumluluklarını ve ödevlerinin ne olduğunu daha iyi kavrayacaktır. Dewey'in de belirttiği gibi, sosyal bilgiler dersiyle, çocuğa, uygarlığı, kültürü ve demokrasiyi tanıtır ve sevdirmek ve gençleri etkili bir yurttaş olarak yetiştirmek mümkün olabilecektir [Binbaşoğlu, 1981: 45].

1.1. Sosyal Bilgiler Dersi ve Türkiye'deki İlköğretim Okulu Programında Sosyal Bilgiler Dersinin Durumu

Sosyal bilgiler eğitiminin ne zaman, nerede başladığı tam olarak bilinmemekle birlikte "insanoğlunun var olduğu andan itibaren sosyal bilimler eğitimi başlamıştır" denilebilir[Sönmez, 1998: 21]. Çünkü insan, doğal ve toplumsal bir ortamda doğar, büyür, gelişir, yaşlanır ve ölür.

Sosyal bilgiler dersi Türkiye'de ilk kez 1960'lı yıllarda benimsenmiştir. Ancak bu dersin kapsamına giren disiplinler, gerek Osmanlı, gerekse cumhuriyet döneminde ilköğretim düzeyindeki okullarda ayrı dersler olarak verilmiştir[Öztürk ve Dilek, 2002: 72].

Osmanlı döneminde sosyal bilgilerin kapsamına giren dersler, ilk olarak II. Abdülhamit zamanında, dönemin ilköğretim kurumları programlarına girmiştir. İlk başlarda sadece tarih ve coğrafya dersleri verilirken ilköğretim süresinin altı yıla çıkarılmasıyla daha önce okutulan tarih ve coğrafya derslerine ek olarak bugünkü vatandaşlık ve insan hakları dersi kapsamındaki bazı dersler de programa alınmıştır. Cumhuriyet döneminde ise bu programın özüne zarar verilmeden değiştirilmesiyle 1930, 1936 ve 1948 programlarında yine ayrı dersler olarak tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi derslerine yer verilmiştir[Öztürk ve Dilek, 2002: 73]. Bu program ilköğretim okullarında 1998 yılına kadar uygulanmış daha sonra 4-7. sınıfları kapsayacak şekilde yeni bir ilköğretim sosyal bilgiler programı hazırlanarak uygulamaya konmuştur.

1962 program taslağında ilkokulun amacı "kişisel, insanlar arası ilişkiler, ekonomik ve toplumsal hayat" bakımlarından belirlenmiş tarih, coğrafya, ve yurt bilgisi derslerinin

yerine toplum ve ülke incelemeleri dersi konulmuştur. 1967 programında ise , tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi dersleri sosyal bilgiler dersi adı altında toplanmıştır. 1968 programında, dersin adı sosyal bilgiler olarak tekrar değiştirilmiştir [Sönmez,1998: 9].

Bugün, ilköğretim okullarında sosyal bilgiler dersi öğretim programı 4,5,6,7. sınıflarda haftada üçer ders saati olmak üzere her sınıf için 36 haftadan toplam 108 saatlik bir süre öngörülerek hazırlanmıştır. Sosyal Bilgiler dersi esas olarak tarih, coğrafya, vatandaşlık ve insan hakları eğitimiyle ilgili bilgileri kapsamaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı, Talim Terbiye Kurulu kararıyla nisan 1998-2487 sayılı tebliğler dergisinin 545. sayfasında belirtilen sosyal bilgiler dersi 5. sınıf ünitelerinin amaç dağılımı aşağıdaki tablodaki gibidir.

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Dersi 5. Sınıf Ünitelerinin Amaç Dağılımları

ÜNİTELER	AMAÇ SAYISI	ÖNGÖRÜLEN DERS SAATİ SAYISI	ORAN %
1.VATAN VE MİLLET	7	12	11
2.CUMHURİYETE NASIL KAVUŞTUK?	12	39	36
3.GÜZEL YURDUMUZ TÜRKİYE	31	36	33
4.İSLAMİYETİN DOĞUŞU, YAYILIŞI VE TÜRKLER	12	21	20
TOPLAM	62	108	100

Kaynak: İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, Milli Eğitim Bakanlığı 2487 sayılı tebliğler Dergisi, Yıl: Nisan-1998, s: 544-545'den alınmıştır.

Sosyal Bilgiler dersi programı amaçlar açısından incelendiğinde, dört başlık altında toplandığı görülmektedir [Kocaoluk, 2000].

1. Vatandaşlık görev ve sorumlulukları yönünden,
2. Toplumda insanların birbirleriyle olan ilişkileri yönünden,

3. Çevreyi, yurdu ve dünyayı tanıma yeteneklerini geliştirmek yönünden,
4. Ekonomik yaşama fikrini ve yeteneklerini geliştirmek yönünden, öğrencilerin bu derste kendilerini geliştirmeleri beklenmektedir.

Sosyal bilgiler dersiyle ilgili olarak, yukarıda bahsedilen dört boyuta yönelik olarak amaçlar yeniden düzenlenmiş ve birtakım yeniliklere gidilmiştir.

Buna göre ilköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Programı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 02.04.1998 tarih ve 62 sayılı kararıyla 1998-1999 öğretim yılında uygulanmak üzere; Nisan 1998'de, 2487 sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanmıştır. 5.sınıf sosyal bilgiler programının genel amaçları ise aşağıdaki şekliyle belirlenmiştir.

Öğrenciler bu derste:

a) Vatandaşlık görevleri ve sorumlulukları yönünden;

1. Ailesine, milletine, vatanına, Atatürk inkılâp ve ilkelerine bağlı, çalışkan, araştırmacı, özverili, erdemli, girişimci iyi insan, iyi vatandaş olarak yetişirler.
2. Türk milletinin dünya tarihindeki önemini, milletler ailesi içindeki onurlu geçmişini ve yerini, insanlığa yaptığı hizmetleri kavrayarak büyük bir milletin evlâtları olduklarını anlar, milletin geleceğine olan güvenlerini artırır ve Türk milletinin ülküsünü gerçekleştirmek için her fedakârlığı göze alabilecek bir karakter kazanırlar.
3. Türkiye Cumhuriyeti'nin insan haklarına dayanan millî, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olduğunu bilir; cumhuriyet rejiminin özelliklerini ve önemini kavrarlar.
4. Topluluk hâlinde yaşamının bir zaruret olduğunu, millet kavramını ve Türk milletinin karakterini kavrar; Türk milletine, Türk bayrağına, Türk askerine ve ordusuna sevgi, saygı ve güven duygularını kuvvetlendirirler.
5. Türk milletinin zekâ ve kabiliyetini, çalışkanlığını, ilim ve sanatseverliğini, estetik zevkini, insanlık duygusunun yüceliğini benimseyerek bu üstün özellikleri davranış hâline getirirler.

6. Millet ve yurt işlerini her şeyin üstünde tutarak milleti ve yurdu için canla başla hizmet etmeyi alışkânlık ve ilke hâline getirirler.
7. Tarihte milletimize ve insanlığa hizmet etmiş olan Türk büyüklerini tanır; tarihî olaylara yön veren kişilerin yerinde ve zamanında gösterdikleri ileri görüşlülük, yüksek kavrayış, cesaret, fedakârlık ve kahramanlıklarının tarihin akışını nasıl etkilediğini kavrarlar.
8. Toplumunu yönlendiren Mustafa Kemal Atatürk ve diğer Türk büyüklerinin sadece millî değil, evrensel yönlerini de kavrayarak ve takdir ederek; milletimize de düşen insanlık, görevleri bulunduğunu görür, insanlığa sevgi, saygı ve hizmet verme bilincine varırlar.
9. Türk İnkılâbının anlamını, ayrı ayrı yönlerden önemini, Türkiye'nin refah ve mutluluğuna yaptığı ve ülkenin geleceğine yapacağı etkiyi kavrar; Türk İnkılâbının değerlerine bağlı ve bunları her zaman korumaya hazır, fedakâr birer Türk evlâdı olarak yetişirler.
10. Bugünkü uygarlığın uzun bir geçmişin eseri olduğunu kavrar; bu uygarlıkta Türk milletinin hizmetini ve payını anlayarak Atatürk'ün direktifleri uyarınca "millî kültürümüzü çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarma" yolunda her fedakârlığı göze alabilme bilincini kazanırlar.
11. Bugünü daha iyi değerlendirebilmeleri için geçmiş çağlardaki sosyal, ekonomik ve siyasî olayların neden ve sonuçlarını günümüzle kıyaslama yaparak düşünme, araştırma ve akıl yürütme yeteneğini geliştirirler.
12. Her yerde görev ve sorumluluk alabilecek hâle gelir, aile bütünlüğüne bağlılık kazanır, ailenin refah ve mutluluğu için sorumluluk ve görev duygularını geliştirirler.
13. Kanun kavramını benimser; kanunlara ve devlet otoritesine uyma duygusunu ve alışkanlığını kazanırlar.
14. Çevresindeki eski, yeni sanat ve kültür eserlerini, müze ve anıtlar gibi millî değerlerimizi tanır; onları korumak gerektiğini öğrenirler.

b) Toplumda insanların birbirleriyle olan ilişkileri yönünden;

1. İnsanların birbirlerine muhtaç olduklarını anlar; grup faaliyetlerine katılmanın, başkalarına yardım etmenin önemini takdir eder ve bunu uygulayabilir hâle gelirler.
2. İnsanların karşılıklı hak ve sorumluluklar taşıdıklarını ve birbirlerinin görüş ve inanışlarını, saygı ve hoşgörü ile karşılamaları gerektiğini benimserler.
3. Beraber çalışma, sorumluluk almâ, yardımlaşma ve karar verme kurallarını uygulamayı öğrenirler.
4. Bütün çalışmalarını demokratik yaşamışın kurallarına göre düzenlemeyi öğrenirler.
5. Aile, okul ve toplum hayatının dayandığı temel ilkeleri ve topluluk halinde yaşamının zorunluluğunu kavrarlar.
6. Trafik kurallarına uymayı alışkanlık hâline getirirler.

c) Çevreyi, yurdu ve dünyayı tanıma yetenekleri yönünden;

1. Yurdumuzun, dünya üzerindeki yerinin önemini kavrar, ülkemizin kalkınmasında severek sorumluluk alma duygularını geliştirirler.
2. Türkiye'nin, yakın ve uzak komşu ülkeler ve diğer dünya ülkeleriyle olan ilişkileri hakkında genel bilgi kazanırlar.
3. Türklerin yaşadığı diğer ülke ve bölgelerin coğrafi özelliklerini öğrenirler, Türklerin geniş bir alandâ yaşayan büyük bir millet olduğunu kavrarlar.
4. İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı etkilerini, insan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceler; yurdun ekonomik kalkınmasında bilgili ve etkili birer vatandaş olarak yetişirler.
5. Plân, kroki, harita ve grafik bilgileri kazanarak onlardan yararlanabilir hâle gelirler.
6. Çevreyi korumanın günümüz ve gelecek yıllar için önemini kavrarlar.
7. Yaşanabilir bir çevrenin temel insan hakkı olduğunu kavrarlar.

d) Ekonomik yaşama fikrini ve yeteneklerini geliştirmek yönünden;

1. Yakın çevrenin ekonomik değerleri ile millî kaynaklarımızı tanır ve bunları korumanın bir ödev olduğunu kavrarlar.
2. Kendi eşyasını, okulunu, okul eşya ve araçlarını dikkatli kullanma ve koruma alışkanlığını kazanırlar.
3. Tutumlu olma ve plânlı çalışma alışkanlığını elde ederler.
4. Üretim, tüketim ve dağıtımla ilgili temel bilgileri öğrenirler.
5. İnsan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceler ve bunlar arasındaki ekonomik ilişkileri öğrenirler. .
6. Turizmin anlamını, özellikle yurdumuz için önemini kavrarlar.
7. Nüfus artış hızının eğitime ve ekonomiye olan etkisini kavrarlar.

İlköğretim Sosyal bilgiler ders içeriği yukarıda da belirtildiği üzere yer, zaman ve toplum olmak üzere üç kavramdan oluşmaktadır.Yer,insanları toplum yapan bir coğrafya, zaman ise olaylar demektir.Toplum de bütün bu içeriklerin bileşkesini oluşturur [Deveci, 2002: 9]. Sosyal bilgiler dersi dördüncü ve beşinci sınıflarda dörder ünite şeklinde düzenlenmiştir.

Sosyal bilgiler müfredatı düzenlenirken öncelikle hedef ve davranışların belirlenmesi ve bu hedef davranışları kazandıracak içeriğin oluşturulması yolu izlenmiştir. İçerik hedef davranışlar için bir araçtır. Bir içerik; hedef davranışlarla tutarlı, çağdaş, bilimsel, sanatsal ve felsefi bilgiyle donanık, öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyine uygun, somuttan soyuta, basitten karmaşığa, kolaydan zora ve birbirinin ön koşulu, bilinenden bilinmeyene, kendi içinde mantıki bir tutarlılığı olacak şekilde düzenlenmelidir. İlköğretim okulu Sosyal bilgiler derslerinin içeriği bu ilkelere de uymalıdır [Sönmez,1998: 103]. İçerik hedef ve davranışların kazandırılmasına uygun olarak düzenlendiği takdirde toplumun en önemli beklentisi olan amaçların davranışa dönüşmesi gerçekleşebilecektir. Eğitim durumu hedef davranışları öğrenciye kazandırmak için gerekli uyarıcıların düzenlenip işe koşulması olarak tanımlanabilir [Sönmez, 1998: 207]. Öğretmen bu içeriği sunarak davranışların kazanılmasını

sağlayacak kişidir. Bunu için de eğitim ortamı ve eğitim durumlarını iyi planlayıp uygulaması gerekmektedir.

Öğrencilerde istenilen davranışların gelişebilmesi için yaşantıların etkili bir biçimde düzenlenmesi gereklidir. Bir başka deyişle, bu yaşantıların düzenlenmesinde belli ölçütlerin olması, öğrenmelerin nasıl gerçekleştiği ve bireye nasıl öğretilceğinin bilinmesi gereklidir [Demirel,1997: 129]. Öğrenme öğretme ortamı düzenlemesinde öğretmen sınıf ortamını davranışları gerçekleştirecek şekilde düzenleyerek uygun öğrenme –öğretme strateji, yöntem ve teknikleri işe koşabilir. Bu şekilde öğrencinin etkin katılımı sağlanabilir.

İlköğretimde Sosyal bilgiler dersinin öğretiminde dikkate alınması gerekli bazı ilkeler bulunmaktadır. Bunlar şöyle sıralanabilir:

- Sosyal Bilgiler dersinde her konu için geçerli olan uygun tek bir yöntem yoktur. Yerine ve zamanına göre uygulanacak yöntem ve teknikler vardır. Öğretmen her eğitim durumunda aşamalı olarak birden çok öğrenme-öğretme stratejisi, yöntem ve tekniğini bir arada kullanmalıdır [Sönmez,1998:156].
- Sosyal Bilgiler öğretiminde bütün eğitim-öğretim faaliyetlerinde göz önünde tutulması gereken en önemli faktör öğrencilerin, dersin her safhasına aktif katılımının sağlanmasıdır. İlköğretim Sosyal bilgiler dersinde öğrenci derse aktif olarak katılmalıdır; çünkü tüm duyu organlarını kullanarak öğrenme ortamına katılan öğrenci daha kolay öğrenebilir ve öğrendiklerinin % 80'nini de unutmaz [Sönmez,1998: 210]. Bunun için katılımcı öğretim yöntem ve teknikleri kullanılmalıdır.
- Öğrencilerin derse aktif katılımlarını teşvik edecek güdülemeler yapılmalıdır [Sönmez,1998: 156].
- Sosyal Bilgiler dersi bireyin toplumsal yaşamla ilgili temel davranış bilgilerine ağırlık veren bir derstir. İçinde yaşadığımız toplumda, demokratik yaşamın

gerektirdiği tutum ve davranışları edinme, bunun yanında iyi bir yurttaş ve iyi bir dünya insanı olmak Sosyal Bilgiler programın içeriğindeki temel bilgi ve becerileri edinmeyi gerektirmektedir [Delen,1998: 6].

- Sosyal bilgiler çocuktaki algı gelişimine dayanır. Çocuk dış dünyayı bütün olarak algılar. Bu nedenle, ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıflarda “toplu öğretim” esaslarına göre öğretim etkinlikleri düzenlenmelidir [Binbaşoğlu,1981: 45].
- Sosyal bilgiler dersi işlenirken öğretmen pekiştirici kurallara uygun olarak kullanılmalıdır; çünkü pekiştireç istendik davranışın ileride tekrarlanma olasılığını artırır [Sönmez,1998: 209].
- Sosyal bilgiler dersinde fırsat öğretiminden yararlanılmalıdır [Binbaşoğlu,1981: 46].
- Dönüt, düzeltme ve ipuçlarını öğretmen eğitim durumunda kurallara uygun kullanılmalıdır; çünkü yapılan bilimsel araştırmalar bu değişkenlerin erişı ve başarıyı anlamlı derecede arttırdığını göstermiştir. Sosyal bilgiler dersinde dönüt, düzeltme ve ipuçlarını öğretmen etkili bir biçimde eğitim ortamında kullanabilir [Sönmez,1998: 209].
- Sosyal bilgiler dersinde öğrencileri güdülemek kolaydır. Çocuklar sosyal konulara ait kavramları anlayabilecek kadar gelişmiş olduklarından günlük olaylar bu ders için iyi bir giriş noktası olabilir [Binbaşoğlu,1981: 45].

Sosyal bilgiler dersinde öğrenilen bilgiler genel olarak sözel bilgiler, kavramlar ve ilkelere dayanır. Bu bilgilerin çeşitli öğrenme – öğretim stratejilerinden yararlanarak anlamlı bir hale getirilmesi, öğrencilerin konuyu daha iyi öğrenmesini sağlarken kalıcılığı da artırır. Bu nedenle sosyal bilgiler dersi öğretiminde çeşitli araç-gereçler yerinde ve zamanında kullanılarak ders daha anlamlı hale getirilebilir.

Sosyal bilgiler dersi öğrencilerde belli bilgi ve becerilerin yanında belli inançlar, alışkanlıklar ve değerlerin geliştirilmesini de sağlar. Bu nedenle Sosyal bilgiler dersinin değerlendirilmesinde çok çeşitli yöntemler kullanılır. Bunlar şöyle sıralanabilir; yazılı yoklamalar, sözlü yoklamalar, kısa cevaplı testler, çoktan seçmeli testler, doğru-yanlış testleri, gözlem, görüşme ve anketler.

Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin çeşitli kaynaklardan elde ettikleri bilgileri özümsemeleri ve bu bilgilerden sonuç çıkarmaları esastır. Sosyal bilgiler dersi genelde sözel bilgi ihtiva ettiğinden ezber dersi olarak anlaşılmakta, öğrencilerin bu derse yönelik olumsuz tutumlar geliştirmelerini sağlamaktadır. Oysa, Sosyal bilgiler dersi, öğrencide demokratik tutum geliştirme, kişiler arası ilişkileri geliştirme, ailesine ve çevresine karşı sorumluluk kazanarak yetişmesini sağlama, işbirliğiyle çalışma alışkanlığı kazanma, eleştirel, yapıcı ve yaratıcı düşünme yeteneklerini geliştirerek problem çözme becerileri kazanmalarını amaçlar. Bu bakımdan sosyal bilgiler dersi ilköğretim programında önemli bir yere sahiptir.

1.2. Yapılandırmacı Kuram

Yapısalcı kuram, bir bireyin nasıl anladığını ve öğrendiğini açıklayan felsefi bir yaklaşımdır [Saban, 2000: 32]. İngilizce’de “Constructivism” olarak adlandırılan “yapısalcılık”, Türkçe’de “oluşturmacılık, yapısalcılık ve yapılandırmacılık” gibi değişik anlamlarla dile getirilmektedir [Yaşar ve Gültekin, 2002].

Eğitimin, öğrencilere potansiyellerini geliştirme fırsatı vermesi ve ülke kalkınmasında etkin rol oynayabilmesi için öğretimin eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, bilimsel düşünme, ilişkisel düşünme ve akıl yürütme becerilerini kazandıracak şekilde yeniden düzenlenmesini gerektirmektedir. Dolayısıyla öğrenme ve öğretmeye yönelik yeni değerler öğrenmenin öğrenci merkezli olarak yeniden yapılandırılmasını öngörmektedir [Özden, 2002: 84].

Öğrenme sonucunda birey yaşadığı çevreye, ilişkilere bir anlam yükleyebilir. İnsan yaşadığı sürece öğrenme devam eder, yani öğrenme dirik bir süreçtir.

Yapılandırmacılık alanının önde gelen kuramcılarının Piaget, Bruner, Vygotsky ve Dewey olduğu düşünülmektedir [Şahin, 2001: 465]. Günümüzde, yapılandırmacılık; Piaget'nin bilişsel gelişim ve bilginin oluşumuna dayalı çalışmalarını temel alan bir öğrenme kuramıdır.

Yapılandırmacılık bir öğretim yöntemi değildir. Yapılandırmacılıkta bireyin, bilgiye geçmiş yaşantılarına ve bakış açısına göre anlamlar yüklemesi söz konusudur. Yapılandırmacılık öğretimden çok öğrenme üzerinde durulmaktadır. Bir başka deyişle öğrenme bireyin zihninde oluşmaktadır. Birey dış uyaranların edilgen bir alıcısı olmayıp, onların özümleyicisi ve davranışların aktif oluşturucusudur [Yaşar, 1998: 69]. Yani bilginin öğretmen tarafından kavratılmasından çok, öğrencinin kendi yaşantısı yoluyla ,yaşayarak bilgiyi yeniden yapılandırması esastır. Bununla birlikte her öğrencinin kendi öğrenmesinden sorumlu olarak bilgiyi yeniden inşa etmesi gerekliliği, öğrencilerin birbirinden farklı bilgiler, anlamlar oluşturacağı anlamına gelmemektedir.

Gerçekte yapısalcı kuram, öğrencilere birtakım temel bilgi ve becerilerin kazandırılması gerektiği görüşünü inkar etmez, fakat eğitimde bireylerin daha çok düşünmeyi, anlamayı, kendi öğrenmelerinden sorumlu olmayı ve kendi davranışlarını kontrol etmeyi öğrenmeleri gerektiğini vurgular [Saban, 2000: 123]. Bu nedenle yapılandırmacı yaklaşım, öğrenmeyi öğrencinin etkin rol aldığı bir süreç olarak görmektedir. Bir bilgi teorisinden çok, bilme ve öğrenme teorisi olan yapılandırmacı yaklaşımın temel varsayımı bireylerin yeni düşünceler ya da olaylarla eski bilgileri arasında bağ kurması sonucu bilgiyi yaratmalarıdır. Çünkü öğrenme hayat deneyimlerine dayanan ve sürekli değişen bir uyum sürecidir ve ortama uyumu gerektirir.

Yapılandırmacı eğitim ortamında hedef, öğrenenin bilgiyi temelden kurmasıdır. Öğrenenler sınıfa geçmiş yaşantılarıyla gelirler ve öğrenmeye aktif katılarak bilgiyi zihinsel olarak yapılandırır. Böylece öğrenenler kendi düşünce ve yorumlarını

geliştirirler. Bir başka deyişle, yapısalcı kurama göre öğrenme, zihinde oluşan bir süreçtir. Birey dış uyarıların edilgen bir alıcısı olmayıp, onların özümleyicisi ve davranışların aktif oluşturucusudur [Yaşar, 1998: 69]. Yapılandırmacı yaklaşımda öğrenme olayı sadece aktarılan belirli bir bilgi yığını almayı değil, öğrenenlerin etkili düşünme, yorum yapabilme, problem çözme ve öğrenme becerilerini kazanmasını sağlar.

Yapılandırmacı kurama göre bireylerin bilgiyi nasıl oluşturduğu farklı yaklaşımlarla açıklanmaktadır. Bilişsel ve sosyal yapılandırmacılık bu yaklaşımlardan bazılarıdır.

Bilişsel yapılandırmacılıkta öğrenme içsel olarak inşa edilir. Öğrenci deneyimlerini yorumlayıp, analiz ederek bilgiyi bireysel olarak zihninde yapılandırır. Öğretmen ise öğrencilerin bilgiyi keşfedecekleri ve önceki öğrendikleriyle ilişkilendirecekleri ortamı oluşturur, düzenler. Bilişsel yapısalcı yaklaşımda başlangıç noktası, kişinin o ana dek sahip olduğu bilgiler ve bilgilerin oluşturduğu bilişsel yapıdır. Kişi yeni bilgiyi bu bilişsel yapısının içinde özümleyer. Yeni bilginin özümlemesiyle kişi yeni bir bilişsel dengeye ulaşır [Kılıç, 2001: 10].

Sosyal yapılandırmacılıkta öğrenme olayı bireyin yaşadığı toplumsal yapı içerisinde gerçekleşen kasıtlı bir etkinliktir. Sosyal yapısalcılara göre öğrenmede kültürün ve dilin önemli bir işlevi söz konusudur ve bilgi sosyal etkileşimlerle oluşur [Kılıç, 2001: 12-13]. Öğrenme yalnızca bireyin zihninde gerçekleşen bilişsel bir süreçten ibaret değildir. Aynı zamanda öğrenme sosyal çevre içinde öğrencilerin birbirleriyle etkileşim halinde bulunarak düşüncelerini paylaştıkları, onları yeniden yapılandırdıkları bir durumdur.

Her ne kadar bilişsel ve sosyal yapısalcılıkta öğrenme sırasında, öğrencilerin bilgiyi yapılandırması, bireysel ya da sosyal bir etkinlik olarak iki farklı biçimde değerlendirilmekteyse de, birçok yapısalcı öğretim uygulaması özünde bu iki anlayışı harmanlayarak kullanmakta; öğrencilerin öğrenme sırasında bilgileri hem bireysel hem de sosyal olarak yapılandırdıklarını belirtmektedir [Deryakulu, 2000: 63-64].

1.2.1. Yapılandırmacı Kuramda Öğrenme- Öğretme Süreci ve Öğrenci-Öğretmen Rolleri

Günümüz toplumları etkili iletişim kurabilen, kritik düşünebilen, sorgulayan, araştıran, bilgiye ulaşabilen ve düşünüp analiz ederek yeni bilgiler üretebilen, sorun çözmeye yetenekli olan ve sorumluluk gerektiren davranışlar sergileyen bireylere ihtiyaç duymaktadırlar. Bu davranışların kazandırılmasında öğrenme ve öğretme yöntemlerinin rolü büyüktür.

Tüm öğrenmelerin parmak izi gibi birbirinden farklı olduğunu göz önünde bulunduracak olursak, her bireyin birbirinden farklı düşündüğünü, aynı olaya farklı anlamlar, yorumlamalar getirebilecekleri ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle yapılandırmacılığın uygulandığı sınıf bilgilerin aktarıldığı bir yer değil; öğrenmenin öğrencinin entellektüel etkinlikleriyle sağlandığı, sorgulamaların ve araştırmaların yapıldığı, problemlerin geliştirildiği ve çözüldüğü bir yerdir [Demirel, 2001: 133]. Dolayısıyla, sınıf organizasyonu, öğrencilerde arzu edilen bilgilerin, becerilerin, tutumların ve anlayışların kazandırılmasında etkili bir öğretim aracı olarak kullanılabilir [Saban, 2000: 131].

Yapılandırmacı bir sınıf ortamı ile geleneksel bir sınıf ortamında öğrenme-öğretme süreçleri açısından bakıldığında çeşitli farklılıklar göze çarpmaktadır. Bu farklılıklar tablo 2'de görülmektedir.

Tablo 2. Geleneksel ve Yapılandırmacı Sınıf Ortamlarının Öğrenme-Öğretme Süreçleri Açısından Karşılaştırılması

Geleneksel Sınıflar	Yapılandırmacı Sınıflar
<ul style="list-style-type: none"> Eğitim programı, parçadan bütüne doğru, tümevarım yaklaşımıyla işlenir. 	<ul style="list-style-type: none"> Eğitim programı, bütünden parçaya doğru, tümdengelim yaklaşımıyla işlenir.
<ul style="list-style-type: none"> Önceden hazırlanmış olan öğretim programının dışına çıkmaz. 	<ul style="list-style-type: none"> Öğrenme-öğretme sürecinde öğrencilerin ilgi , istek ve ihtiyaçlarına göre çeşitli konulara değinilerek program dışına çıkılabilir.
<ul style="list-style-type: none"> Öğrenciler sınıf içerisinde genelde bireysel çalışırlar. 	<ul style="list-style-type: none"> Öğrenciler sınıfta genellikle gruplar halinde ,işbirliği yaparak çalışırlar.
<ul style="list-style-type: none"> Öğrenciler öğretmenin bilgiyle dolduracağı boş depolardır. 	<ul style="list-style-type: none"> Öğrenciler kendi öğrenmeleri konusunda aktiftirler.Geçmiş yaşantılarına dayalı zihinsel bir yapıları vardır.Gelen bilgilere zihinlerinde anlamlar verirler.
<ul style="list-style-type: none"> Öğretim öğretmen merkezlidir.Öğretmen sınıfta bilgi veren yegane otoritedir. 	<ul style="list-style-type: none"> Öğretmenler de öğrenme sürecinde öğrenendirler.Öğrencilerle karşılıklı etkileşime girerler,öğrenme ortamını düzenlerler.
<ul style="list-style-type: none"> Değerlendirme öğretimden ayrı bir süreç olarak algılanır, öğretim sürecinin sonunda ,ölçme kesin ve tek doğru gerektiren sorularla yapılır. 	<ul style="list-style-type: none"> Değerlendirme öğrenci görüşlerini ve düşüncelerini belirlemek için yapılır.Değerlendirme öğretim programı devam ederken yapılır.
<ul style="list-style-type: none"> Öğrenme-öğretme sürecindeki etkinlikler ders kitaplarıyla sınırlıdır. 	<ul style="list-style-type: none"> Öğrenme-öğretme sürecindeki etkinlikler ,ders kitapları da dahil olmak üzere geniş ölçüde birincil kaynaklara dayanır.

Kaynak: SABAN, Ahmet, Öğrenme- Öğretme Süreci (Yeni Teori ve Yaklaşımlar). Nobel Yayın Dağıtım, Ankara-2000, s: 131'den uyarlanmıştır.

Yukarıda değinilen özellikler yapılandırmacı bir sınıf ortamının nasıl olması gerektiğini açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Buna göre; yapılandırmacı bir sınıfta öğrencilerin çeşitli görüş ve düşünceleri belirlenerek öğrenci gerçek yaşam problemleriyle karşı karşıya bırakılır. Program öğrencilerin özellikleri dikkate alınarak uygulanırken, değerlendirme öğrenme-öğretme süreci içerisinde gerçekleştirilir. Öğrenciler sınıfta

grup halinde işbirliği içinde çalışırlar. Yapılandırmacı sınıfta öğrenciler aktif bir şekilde öğrenme ortamına katılır ve kendi öğrenmelerinden sorumlu hale gelirler.

Yapılandırmacı öğrenme anlayışını benimseyen uygulamalarda eski bilginin harekete geçirilmesi esastır. Öğrenilen her yeni şey, bireylerin daha önce öğrendikleriyle ilgili zihinlerinde var olan bilgi yapısı ile doğrudan alakalı olduğundan, bu bilginin ne olduğunun tanımlanması son derece önemlidir [Saban, 2000: 127]. Öğrenciler yeni bilgiler için bu ön bilgileri bir kaynak olarak kullanmaktadırlar. Öğrencinin yeni bilgiyi kazanabilmesi için bilgiler bütün-parça arasındaki ilişkiyi açıkça gösterir şekilde sunulmalıdır. Öğrenciler bir konu hakkında yeni bilgiler ve becerilerle karşı karşıya bırakıldığında onlar için anlama ve kavrama süreci başlatılmış olur [Saban, 2000: 128]. Öğrenci bilgiyi kavradıktan sonra onu uygulayabilir. Bunun içinde öğretmenin öğrencilerin bilgi yapılarına uygun öğrenme yaşantıları ve etkinlikler hazırlayarak onların yeni konuda öğrenmiş oldukları bilgileri uygulamalarına olanak sağlayabilir.

Yapılandırmacı yaklaşımda öğrenci bilgiyi kendi zihninde anlamlandırıp, kendi öğrenmelerinden sorumludur. Bu nedenle değerlendirmenin amacını da kendisi belirler. Yapılandırmacı yaklaşımda değerlendirme bilginin değerlendirilmesinden çok bilginin oluşum süreci dikkate alınarak yapılır. Bu nedenle sadece testler, yazılı yoklamalar değil çok yönlü, öğrencinin gelişimini yansıtabilen, çalışmalara da yer verilir.

Yapılandırmacı eğitim ortamında öğretmen kendisini, geleneksel öğretimde alıştığı ve yıllardır sürdürdüğü sınıfta disiplin sağlayıcılık, bilgi dağıtıcılık gibi rollerinden sıyrılarak öğrenmeyi kolaylaştırıcı bir yardımcı, dost ya da herhangi gereksinme anında kendisine başvurulabilecek bir danışman gibi görür. Sınıfta işbirliği ve etkileşimi kolaylaştırıcı tutum ve davranışlar sergiler. Öğrenciler öğeleri, öğrenciler bakımından anlamlı ve ilginç kılacak olanak ve ortamlar yaratır [Yaşar, 1998: 71].

Yapısalcı yaklaşımı benimsemiş öğretmenlerin sergileyeceği birtakım davranışlar bulunmaktadır. Bunlar şöyle sıralanabilir [Saban, 2000: 132];

- Öğrencilerin öne sürdükleri fikirleri desteklerler.
- Ödev verirken sınıflandırma ,analiz, tahmin ve yaratıcılık gibi bilişsel kavramlara yer verirler.
- Ham veriler ve temel kaynakların yanı sıra öğrencilerin etkileşimini sağlayan diğer kaynakları ve materyalleri kullanırlar.
- Öğrencilerin istekleri doğrultusunda dersin içeriğinde ve kullanılan öğretim stratejilerinde değişikliğe giderler.
- Çeşitli kavramlar hakkında anlayışlarını belirtmeden önce, öğrencilerin o kavramlar hakkındaki fikirlerini ve anlayışlarını bulmak için çaba sarf ederler.
- Öğrencilerin birbirleriyle ve öğretmenle karşılıklı iletişime ve diyaloga girmelerini özendirirler.
- Öğrencilerin birbirlerine açık uçlu ve anlamlı sorular yönelterek araştırma yapmalarına özendirirler.
- Öğrencilerin ilk cevaplarını genişleterek,onlara ilaveler yaparak ve örnekler vererek, işlenen konuları aydınlığa kavuşturmaya çalışırlar.
- Öğrencilere yönelttikleri sorulara cevap verebilmeleri için yeterli zaman tanırırlar.
- Öğrencilerin doğal meraklarını geliştirmek için öğretim stratejilerinde sık sık değişiklik yaparlar.

Yapılandırmacı yaklaşımda öğretmen öğrencileri boş bir depo gibi görmez, öğrencilerin öğrenmelerine yardımcı olarak onların aktif katılımlarını sağlamaya çalışır. Öğretmen öğrenciye rehberlik eder, yüreklendirir, öğrenciyi düşünmeye yöneltir, öğrenme sırasında analiz ve sentez yapmaya yönlendirir [Şahin, 2001: 465].

Yapısalcı bir sınıfta etkili bir öğrenme-öğretme ortamının gerçekleşmesinde öğrencinin de görev ve sorumlulukları vardır. Bunlar şöyle sıralanabilir [Demirel, 2001:135];

- Öğrenciler birbirlerinin düşünmelerini sağlayacak açık uçlu sorular sorarlar.
- Öğrenciler kendi deneyim ve yaşantılarını sınıf ortamına getirerek paylaşırlar.
- Öğrenciler grup içerisinde kendi paylarına düşen görev ve sorumluluklarını yerine getirmeye özen gösterirler.
- Birlikte çalıştıkları grup üyelerini ve kendilerini nesnel olarak değerlendirirler.

- Grupta kendilerine yönelik her türlü eleştiriyi hoşgörölü bir biçimde karşılarlar.
- Sınıfta etkili bir öğrenci-öğrenci etkileşiminin kurulmasına yönelik çaba gösterirler.
- Öğrendiklerini yeni ortamlarda kullanmak ve uygulamak için her türlü olanağı değerlendirirler.

Öğrenme ve öğretmeye ilişkin yeni değerler öğrenmenin öğrenci merkezli olarak yeniden düzenlenmesini öngörmektedir [Özden, 2002: 84].

Yapılandırmacı öğrenme ortamında öğrenciler kendi öğrenmelerinden sorumludurlar. Öğretmen ise bu ortamın en önemli düzenleyicisidir. Bunun için öğretmenin "bilgi aktaran konumundan, öğretirken öğrenen bir konuma" geçmesi gerekmektedir [Özden, 2002: 84].

1.2.2. Sosyal Bilgiler Dersinde Yapılandırmacı Kuram

Sosyal Bilgiler ders konularının temelinde toplum ve insan vardır. İnsanın yaşamını düzenleyen ve kolaylaştıran, kendini gizil güçleri doğrultusunda geliştirip gerçekleştirmesini sağlayan toplumsal olgular bu dersin kapsamı içindedir. Öğrenci bu derste yaşamla ilgili pek çok bilgi, kavram, ilke ve genellemeleri öğrenir. Bu nedenle Sosyal Bilgiler dersi ezber gerektiren bir ders olarak algılanmaktadır. Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin kendini gerçekleştirme yolunda ilerleyen, yaratıcı, insanlarla sağlıklı iletişim kurabilen, düşünme yeteneklerini geliştiren, işbirliği içinde çalışan bireyler olabilmeleri için; bilgi öğrencilere doğrudan aktarılmamalı, öğrencilerin birbirleriyle çalışarak, kendi bilgilerini oluşturmaları ve kendi öğrenmelerinin sorumluluğunun farkında bireyler olmaları sağlanmalıdır.

Sosyal Bilgiler dersinde öğretmen öğrencilerine bilgiyi "parça", "bütün" olarak ve bunlar arasındaki ilişkiyi açıkça ortaya koyacak şekilde göstermelidir. Çocuğun zihinsel gelişimi tündengelimden tümevarıma doğrudur. Çocuk bütünü algılar ve onu anlamaya çalışır [Sönmez, 1998: 18]. Çocuğa göre yaşam bir bütündür, parça parça anlaşılmaz.

Öğrenci okuldaki öğrenmeleriyle günlük yaşamı arasında ilişki kurabilmelidir. Sosyal Bilgiler öğretiminin amaçlarına ulaşması ve anlamlı hale gelebilmesi için öğrenciler merkeze alınarak aktif olmaları sağlanmalıdır. Bunun için de yapılandırmacı kuramın öğrenme-öğretme sürecindeki uygulamalarından biri olan “işbirliğine dayalı öğrenme” yaklaşımından yararlanılabilir.

1.3. İşbirliğine Dayalı Öğrenme

İngilizce “ cooperative learning” olarak adlandırılan “işbirliğine dayalı öğrenme” ya da “kubaşık öğrenme” öğrencilerin sınıfta küçük kümeler oluşturarak ortak bir amaç doğrultusunda, takım olmanın bilinciyle, akademik olarak birbirlerinin öğrenmelerine yardımcı oldukları, takım başarısının değişik yollarla ödüllendirildiği bir öğrenme yaklaşımıdır. Jhonson ve Jhonson ve Holubec’e göre ise işbirliğine dayalı öğrenme; öğrencilerin kendi ve diğer öğrencilerin öğrenmelerini en yüksek düzeye çıkarmak için birlikte çalışmayı sağlayan, küçük grupların öğretimsel kullanımınıdır [Saban, 2000: 137]. Çocuğun başkalarıyla iyi geçinmesi, işbirliği yapması, duygu ve düşüncelerini paylaşması, başka düşüncelere saygı göstermesi, kendi görüşlerini ortaya koyması, toplumun kurallarını benimseyerek bunlara uyması toplumsal kişilik kazanmasında etkili olan temel belirleyiciler arasındadır. Okul da çocuğun toplumsal bilinç ve karakter oluşumuna büyük ölçüde yardımcı olan bir kurumdur [Uluğ,1999: 65].

“Cooperative Learning” denilen çalışmayı Açıkgöz [2000], Senemoğlu [2000], Bilen [1997] ve Saban [2000], işbirliğine dayalı öğrenme olarak adlandırırken; Çalışkan [2000], Büyükkaragöz ve Çivi [1999] kubaşık öğrenme şeklinde adlandırmakta, ancak işbirliğine dayalı öğrenme ile kubaşık öğrenmeyi aynı anlamda kullanmaktadırlar. Ayrıca yapılan araştırmalarda Kurtuluş [1998] işbirlikli öğrenme kavramını kullanırken; Delen [1998] kubaşık öğrenme kavramını kullanmıştır [Hayırsever, 2002].

Öğretilecek konu alanı ne olursa olsun, öğretmenler sınıflarını genellikle üç şekilde yapılandırır. Bunlar;

1. Rekabetçi Sınıf Ortamı
2. Bireyselci Sınıf Ortamı
3. İşbirlikçi Sınıf Ortamı

Rekabetçi sınıf ortamı yarışmaya dayalıdır. Bu sınıf ortamındaki öğrenciler kimin en başarılı olduğunu görmek için hep bir rekabet halindedirler. Eğer öğrenciler yarışmaya yönlendirilirse birinin başarısı, diğerinin başarısızlığını gerektirir [Senemoğlu, 2000: 499]. Dolayısıyla, rekabetçi sınıf ortamında, öğrenciler arasında negatif bir etkileşim ve bağlılık söz konusudur. Yani, öğrenciler sadece ve sadece diğer sınıf üyelerinin başarısızlığına uğradığı durumlarda kendi başarılarının mümkün olabileceğini düşünmektedir [Saban, 2000:136].

Bireyselci sınıf ortamında öğrenciler, birbirlerinden bağımsız olarak çalışırlar. Öğrencilerin bireysel olarak çalışmaları istendiğinde, sınıftaki diğer öğrencilerin öğrenme amaçları ile hiçbir şekilde bağlantılı olmayan kendi hedeflerine ulaşmak için birbirinden bağımsız olarak kendi kendilerine çalışırlar [Saban, 2000: 137]. Bireyselci sınıf ortamındaki her öğrencinin kendi öğrenme materyalleri vardır ve kendi öğrenme hızına göre ilerler, diğer öğrencilerin ne yapıp ne yapmadıklarıyla ilgilenmezler.

İşbirlikçi sınıf ortamında öğrenciler gruplar halinde ortak öğrenme hedefleri doğrultusunda kendilerine verilen görevi işbirliği içinde yaparlar. Yarışmanın tam zıddı bir sonuç meydana getirir [Senemoğlu, 2000: 499]. Tüm öğrenciler birbirlerinin öğrenmelerinden sorumludurlar. Diğer bir ifadeyle, işbirlikçi öğrenme durumlarında, öğrencilerin hedeflere ulaşmalarında pozitif bir bağlılık söz konusudur. Yani bir öğrencinin kendi öğrenme amacını gerçekleştirmesi ancak ve ancak gruptaki diğer öğrencilerin de kendi öğrenme hedeflerine ulaşmaları sonucunda mümkün olur [Saban, 2000: 138].

Sınıftaki amaç yapıları değişik düzeyde de olsa genel olarak yarışmacı amaç hakimdir. Ancak, yarışmacı sınıf ortamlarında öğrenciler birbirlerinin öğrenmelerine katkıda bulunmazlar .Bu nedenle de başarı düzeyi düşük çocukların başarılı olma olasılığı daha az olur.

Son yıllarda işbirlikçi sınıf ortamlarını daha yaygın hale getirmek için sınıfta uygulanabilecek teknikler geliştirilmiştir. Jhonson ve Jhonson [1985] ve Slavin [1990] işbirliğine dayalı öğrenme tekniklerinin etkililiğini araştıran çalışmalar yapmışlardır. İşbirliğine dayalı öğrenmenin özellikle düşük yetenekli öğrencilerin problem çözme ve üst düzey öğrenme becerilerini, yarışmacı ortamlardan daha çok geliştirdiği gözlenmiştir. Ayrıca işbirliğine dayalı öğrenme öğrencilerin psiko-sosyal gelişimlerine ve duyuşsal özelliklerine önemli katkılarda bulunmaktadır [Senemoğlu, 2000: 500].

İşbirliğine dayalı öğrenmenin diğer faydalarını şu şekilde sıralamak mümkündür;

- Özellikle düşük yetenekli öğrencilere, problem çözme ve üst düzey düşünme becerilerinin kazandırılmasında etkili olmaktadır [Senemoğlu, 2000: 500].
- İşbirliğine dayalı öğrenme ,öğrencilerin motivasyonlarını artırır. Çünkü, bir grubun sahip olduğu enerji, o grubu oluşturan bireylerin sahip oldukları bireysel enerjilerinin toplamından daima daha büyüktür [Saban, 2000: 150].
- Bireye, dünyayı diğer insanların bakış açısından görme yetisini kazandırmaktadır. Böylece öğrencilerde empati kurma becerileri artmakta, özel eğitime muhtaç çocukları daha kolay kabul ederek onların gelişimleri için rehberlik etmektedirler [Senemoğlu, 2000: 501].
- İşbirliğine dayalı öğrenme öğrencilerin kendilerine olan öz güvenlerini artırır [Saban, 2000: 151].
- Öğrenciler başkalarının fikirlerine saygılı ve hoşgörülü olmayı, tartışmayı öğrenmektedirler. Kısaca demokratik yaşama alışkanlığını kazanmaktadır [Senemoğlu, 2000: 501].
- Öğrencilerin kendi öğrenmelerinden sorumlu olmalarını sağlarken, gruptaki bireylerin birbirlerinden öğrenmelerine fırsat tanır [Saban, 2000: 150-151].
- Öğrencilerin hata yapma korkusu ve kaygı düzeyini en aza indirerek öğretme-öğrenme sürecine etkin katılımlarını sağlamaktadır [Senemoğlu, 2000: 501].
- Öğrencilerin okula karşı ve birbirlerine karşı olumlu tutumlar geliştirmelerini sağlar. Öğrencilerin bireysel farklılıklarının farkına varmalarına yardım eder [Saban, 2000: 151].

İşbirliğine dayalı öğrenme uygulamaları, birkaç öğrencinin gruplar halinde oturtularak, birlikte çalışmalarını için tembihlenerek oluşturulamaz .

Bir işbirliğine dayalı öğrenme programının başarısı üç temel öğenin varlığına bağlıdır. Bu temel öğeler şunlardır [Senemoğlu, 2000: 501];

1. Grup amaçlarına sahip olma
2. Bireysel sorumluluğu gerekli kılma
3. Başarı için eşit şansa sahip olma

Grup amacı öğrenciler için önemli olan her şey olabilir. Bu amaç öğrencilerin birbirlerine yardım etmelerini ve bir diğerinin başarısını sağlamak için güdülemelidir. Gruptaki her öğrencinin kişisel başarısı, grup başarısını etkilemektedir. Dolayısıyla her öğrencinin kendi öğrenmesinin sorumluluğunu alarak en üst düzeyde öğrenmesi gerekmektedir. Ayrıca takımdaki her üye başarı için eşit şansa sahip olduğunda, yapabildiğinin en iyisini yapmaya çalışacaktır.

İşbirliğine dayalı öğrenme gruplarını oluşturmada kız ve erkek öğrenci sayılarının dengeli olması gereğine dikkat çekilmektedir. Bazı araştırmalarda grupta çok sayıda kız öğrenci bulunduğunda eğer üst düzey öğrenme gücüne sahip değillerse tartışma dışında kalabildikleri görülmüştür [Senemoğlu, 2000: 502]. Ayrıca gruplar oluşturulurken çeşitli öğrenme düzeylerine sahip öğrencilerin aynı grupta bulundurulması ve her bir öğrencinin grup başarısında eşit şansa sahip olması grup başarısını arttırabilen etkenlerdir.

1.3.1. İşbirliğine Dayalı Öğrenmede Öğretmenin Görevleri

İşbirliğine dayalı öğrenme uygulamasında anlamlı bir öğrenme-öğretme süreci oluşturabilmek için öğretmene de bir çok görevler düşmektedir. Bunları şöyle sıralayabiliriz;

- 1.Öğretim amaçlarını belirlemek ve açıklamak,
- 2.Öğretim öncesi kararlar almak,
- 3.Değerlendirme süreci için kriterleri belirlemek,
- 4.Grup çalışmalarının etkili olarak işlenmesini sağlamaktır.

İşbirlikçi çalışmalar için her ders öncesi öğretmenlerin akademik ve sosyal olmak üzere iki tür amaç belirlemeleri gerekir.

Öğretim öncesinde alınması gereken kararların başında grubun büyüklüğü gelir. Küçük gruplarla öğretim bütün öğrencilerin etkin katılımını sağlayacağından işbirliğine dayalı öğrenme gruplarının üye sayıları genellikle iki ile dört öğrenci arasında değişir. Daha sonra öğrenciler gruplara “rastgele” veya “tabakalı” örnekleme yoluyla yerleştirilebilir. Dikkat edilmesi gerekli nokta ise öğrencilerin kendi gruplarını oluşturmamaları gereğidir. Çünkü öğrenci seçimine dayanan gruplar, genellikle homojen bir yapıya sahiptir.Ayrıca, öğrenciler gruplara yerleştirilirken, materyalleri paylaşarak, birbirlerini rahatsız etmeden çalışmaları sessizce sürdürebilmelerine olanak sağlayacak şekilde yerleştirilmelidir.

İşbirliğine dayalı öğrenmenin değerlendirme süreci öğretmen tarafından önceden belirlenmiş kriterlere dayalı olarak gerçekleştirilir.Öğrenciler kendilerinden beklenen performansın ne düzeyde olduğunu bilmek isterler.Öğretmenler, öğrencilerin performanslarını arttırmak için grupların çalışmalarını denetlemeli ve onların daha verimli bir şekilde etkileşimde bulunmalarını sağlamak için yardım etmelidirler.

İşbirliğine dayalı öğrenme , öğretimde daha geniş anlamda meydana gelen bir paradigma değişiminin bir parçasıdır [Saban, 2000: 151]. Eski ve yeni öğretim paradigmaları arasında öğrenme-öğretme anlayışı açısından birçok farklar bulunmaktadır. Bu farkları şöyle gösterebiliriz.

Tablo 3. Eski ve Yeni Öğretim Paradigmalarının Karşılaştırılması

	Eski Öğretim Paradigması	Yeni Öğretim Paradigması
Bilgi	<ul style="list-style-type: none">• Öğretmen tek bilgi kaynağıdır ve öğrencilere bu bilgileri aktarır.	<ul style="list-style-type: none">• Öğrenme yaşantıları öğretmen ve öğrenciler tarafından inşa edilir.
Öğrenci	<ul style="list-style-type: none">• Öğretmenin doldurması beklenen boş bir sayfa gibidir.	<ul style="list-style-type: none">• Kendi öğrenmesinin sorumlusu, kendi bilgisinin inşacıdır.
Amaç	<ul style="list-style-type: none">• Öğrencileri belli kriterlere göre sınıflandırmak esastır.	<ul style="list-style-type: none">• Bütün öğrencilere öğrenme için eşit şans verildiğinden tüm öğrencileri geliştirmek esastır.
İlişkiler	<ul style="list-style-type: none">• Öğrencilerin birbirleriyle ve öğretmenleriyle ilişkileri kurallara bağlıdır.	<ul style="list-style-type: none">• Öğrencilerin birbirleri ve öğretmenleriyle aralarındaki ilişkiler kurallara bağlı değildir.
Sınıf Ortamı	<ul style="list-style-type: none">• Yarışmacı ve bireysel bir yapıdadır.	<ul style="list-style-type: none">• İşbirlikçi yapıdadır.
Sınıf İklimi	<ul style="list-style-type: none">• Sınıfta belli bir düzen vardır ve tüm öğrenciler buna uyar.	<ul style="list-style-type: none">• Öğrenme-öğretme sürecinde bireysel farklılıklar gözetilir.
Öğretim Hakkında Varsayım	<ul style="list-style-type: none">• Öğrenme-öğretme süreci basit bir yapıdadır. Konu hakkında bilgisi olan herkes öğretebilir.	<ul style="list-style-type: none">• Öğrenme-öğretme süreci karmaşık bir yapıdadır. Öğretmenin çok iyi düzeyde formasyon bilgisini gerektirir.

Kaynak: SABAN, Ahmet, Öğrenme- Öğretme Süreci (Yeni Teori ve Yaklaşımlar). Nobel Yayın Dağıtım, Ankara-2000, s: 152'den uyarlanmıştır.

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere yeni öğretim paradigması genellikle işbirlikçi ortamlarda gerçekleşebilir. Açıkgöz [2000]'e göre işbirlikli öğrenmenin gerçekleşebilmesi için bir gruptaki bireylerin bağımsız olarak işin bir kısmını yapmaları

yeterli değildir. İşbirliği için öğrencilerin birbirleriyle etkileşerek birbirine yardımcı olması ve ortak bir ürün ortaya koyması esastır.

Ülkemizde grup çalışması ilk olarak birleştirilmiş sınıflarda uygulanmıştır. Grup, Sosyal bilgiler 1962 program taslağının uygulanmasına başlamadan öncesine kadar *“birkaç öğrenci veya yetişkinin bir araya gelerek birlikte çalışması”* şeklinde nitelendirilmekteydi. Yine program taslağına ve 1968 İlkokul Programına göre grup sözcüğü, birleştirilmiş sınıflarda bir öğretmenin idare ettiği sınıf topluluğunu ifade etmekteydi [Mihçı, 1969: 7].

Grup çalışması yönteminin, Milli Eğitim Bakanlığı'nın da öngördüğü ve İlköğretim Programının “metot ve teknikler” başlığı altında yer alan bir yöntem olması bakımından da ülkemiz eğitim sisteminde önemli bir yer tuttuğu düşünülmektedir. İlköğretim Programı'nda küme çalışmasının, mihver derslerde (Hayat Bilgisi, Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler) konuların ünite sistemi esas alınarak düzenlenmesiyle yapılan ünite çalışmaları sırasında kullanılan bir teknik olduğu belirtilmiştir [M.E.B., 2000: 163].

Küme çalışması İlköğretim Programında ünite çalışmasının bir parçası olarak ele alınmıştır. Ünitelerin işlenmesinin uzun sürmesi, küme çalışmasının da uzun hazırlık isteyen bir yöntem olarak görülmesine ve tercih edilmemesine neden olmaktadır.

Hayırsever[2002], ilköğretim okullarında görev yapan 5. sınıf öğretmenlerinin, küme çalışması yöntemini, İlköğretim Programında yer alan ölçütlere göre uygulayıp uygulamadıklarının betimlenmesi nedenlerinin belirlenmesi ve uygulamalarda şehir merkezi ve gecekondü bölgeleri arasındaki farkın değerlendirilmesi isimli çalışmasında küme çalışmasının uygulanmama nedenlerinden biri olarak, ünite küme çalışması ile işlendiğinde programa göre ünitelerin planlandığı sürede bitmediği belirtilmiştir. Ayrıca küme çalışmasının neden sadece mihver derslerde uygulandığı düşünülmelidir. Küme çalışmasının ünite çalışmaları ile birlikte düşünülmesinden vazgeçilmesi ile hem küme çalışmalarının planlandığı sürede bitmesi, hem de daha etkin hale gelmesi sağlanabilir [Hayırsever, 2002].

İşbirliğine dayalı öğrenme ise gün geçtikçe daha fazla öğretim ortamında yer almaya başlamıştır.Fakat işbirliğine dayalı öğrenmeyi kullanan bir çok öğretmen ,ne yazık ki bu stratejinin özünü kavrayamamaktadır.Yani öğrencileri öğrenmek için basit bir grup içine yerleştirmek ile öğrenciler arasında işbirliğini yapılandırmak arasında çok önemli bir farklılık söz konusudur [Saban, 2000: 153]. Öğrencileri belirli bir düzene uygun olarak yerleştirmek ve işbirliği içinde çalışmalarını tembihlemek işbirliğine dayalı öğrenme uygulaması yapmak değildir.İşbirliği bir gruptaki bir tek öğrencinin bütün işleri yapığı diğer öğrencilerin sadece isimlerinin var olduğu bir rapor hazırlamak ta değildir.

İşbirliğine dayalı öğrenme olabilmesi için ;

- Grup üyeleri arasında pozitif bağılıklar bulunması gerekir.
- Üyelerin her biri kendi öğrenmelerinden sorumlu oldukları gibi paylaşılan görevler için de birbirlerini sorumlu tutmaları gerekir.
- Üyeler birbirlerinin öğrenmelerine destek olarak ,takım olmanın bilincinde grup becerilerini kullanabilmelidirler.
- Üyelerin birbirleriyle ne derece etkili çalışabildiklerine dair değerlendirmeler yapmaları gerekir.

En yaygın olarak kullanılan işbirliğine dayalı öğrenme tekniklerini şöyle sıralayabiliriz;

- 1.Öğrenci Takımları ve Başarı Bölümleri (ÖTBB)
- 2.Takım-Oyun-Turnuva (TOT)
- 3.İşbirliğine Dayalı Birleştirilmiş Okuma ve Kompozisyon (İBOK)
- 4.Takım Destekli Bireyselleştirme (TDB)
- 5.Karşılıklı Sorgulama (KS)
- 6.Birleştirme
- 7.Birleştirme II

Bu çalışmada Slavin [1983] tarafından geliştirilmiş olan öğrenci takımları ve başarı bölümleri tekniği kullanılmıştır [Senemoğlu, 2000: 503].

Öğrenci takımları ve başarı bölümleri tekniğinde takımlar öğretmen tarafından belirlenerek her takıma dört ya da beş öğrenci atanır.Sınıftaki öğrenciler başarı durumları,cinsiyetleri ve sosyo-ekonomik düzeylerine göre takımlara eşit şekilde dağıtılmalıdır.Takımlar belirlendikten sonra aşağıdaki aşamalar izlenir [Senemoğlu, 2000: 505];

1. Çalışma yapraklarının hazırlanması; Çalışma yapraklarındaki (Bkz.Ek-3) işlemler derste öğretilen kavramların,ilkelerin ya da kuralların doğrudan uygulamalarını gerektirecek nitelikte olmalıdır.Ayrıca çalışma yapraklarındaki maddelerin cevapları da hazırlanmalıdır.

2. Her bir takımı oluşturan öğrenciler,bir arada takım masalarına yerleşmeli ve kendilerine bir takım adı seçmelidirler.

3. Her takıma iki çalışma yaprağı ve cevapları dağıtılmalıdır.Öğrencilere sadece iki çalışma yaprağı verilmesinin nedeni öğrencileri birlikte çalışmaya özendirmeğdir.Ancak, her öğrenci bireysel olarak soruları cevaplayacak ve cevaplarını cevap kağıdından kontrol edecektir.Eğer öğrencinin cevabı yanlış ise , doğru yolun açıklanması ve konunun açıklanmasının sağlanması diğer takım arkadaşlarının sorumluluğudur.Önemli olan nokta ,çalışma yapraklarının doldurulup teslim edilmesi değil ,çalışma yapraklarında yer alan konular üzerinde çalışarak anlaşılmasının sağlanmasıdır.

4. Öğrencilere,çalışma yapraklarını tamamladıklarında gruptaki her bir öğrencinin konu sınavını (Bkz.Ek-4) %100 başarıyla yapacak düzeye gelmeleri gerektiği vurgulanmalıdır.

5. Öğrencilerin soruları olduğunda öğretmene sormadan önce açıklamaları için takım arkadaşlarına sormaları gerektiği açıklanmalıdır.

6. Öğretmen takımlar arasında dolaşarak, takım içindeki işbirliğini arttırmaya ve böylece öğrencileri takım ödülü almaya teşvik etmelidir.

Konu sınavları, çalışmalar tamamlandıktan sonra ,genellikle haftanın son dersinde öğrencilerin konuyu ne düzeyde anladıklarını belirlemek üzere yapılır. Konu sınavı çalışma yaprağına paralel olarak hazırlanır.Öğrencilerin bu sınavlardan elde ettikleri bireysel puanlar,önceki temel puanlarla birlikte takım puanının hesaplanmasında esas alınır.Öğrencinin bireysel puanı ile temel puanın (öğrencinin o derse ilişkin daha önce aldığı puanların ortalamaları) farkı alınarak ilerleme puanı bulunur.İlerleme puanı farkı

öğretmen tarafından geliştirilen ilerleme puanını belirleme ölçülerine (Tablo.4) göre bulunup toplanarak takımdaki öğrenci sayısına bölünür.Buna göre yine öğretmenin hazırladığı kriterlere göre hangi takımın başarılı olduğu belirlenir. Sonraki uygulamalarda temel puan öğrencilerin çalışma yapraklarından aldıkları puanların ortalamaları alınarak belirlenir.

Tablo 4. İlerleme Puanı Belirleme Ölçütleri

Konu Sınavı -Temel puan	İlerleme Puanı
Konu sınavı puanı ,öğrencinin temel puanından 10 ve daha yukarı olduğunda	30
Konu sınavı puanı ,öğrencinin temel puanından 6-9 puan yukarı olduğunda	20
Konu sınavı puanı ,öğrencinin temel puanından 5 puan yukarı olduğunda	10
Konu sınavı puanı ,öğrencinin temel puanından 5 puan ve daha aşağıda ise	0

Kaynak: SENEMOĞLU, Nuray, Gelişim, Öğrenme ve Öğretme- Kuramdan Uygulamaya. Gazi Kitabevi, Ankara-2000, s: 506'dan uyarlanmıştır.

Yukarıda ölçütlere göre başarılı olan kümelere çeşitli ödüller verilmektedir.Bu ödüller çeşitli şekillerde olabilir. Küme puanı 25 puan ve yukarısı olanlar: yıldızlı pekiyi,20 puan olanlar: pekiyi, 15 puan olanlar: iyi olarak düşünüldüğünde iyi alanlar yalnızca kutlanarak, pekiyi alanlara bir küme başarı sertifikası (**Bkz.Ek 15**), yıldızlı pekiyi alanlara daha gösterişli bir küme başarı sertifikası verilerek ödüllendirilebilir.

Sonuç olarak,öğrenci takımları ve başarı bölümleri tekniğinde tüm öğrenciler takım puanını eşit şekilde etkilediğinden aldıkları puanlara göre takım puanını yükseltmek için daha çok çalışacaklardır.Bu durum da, öğrencilerin birbirleriyle yarışmasını değil,kendi kendileriyle yarışmasını ve birbirlerine yardım etmesini gerektirmektedir [Senemoğlu, 2000: 507]. Bu da sınıf ortamının yardım almaya uygun , rahat ve keyifli bir ortam olmasını sağlayacaktır.

1.4. Problem

Bu araştırmanın temel problemini ‘‘Sosyal bilgiler dersinde işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımının, Öğrenci Takımları ve Başarı Bölümleri tekniği ve geleneksel öğretim yöntemlerinin, ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin ünite sonundaki başarı ve yirmi günlük hatırd tutma düzeyleri üzerindeki etkileri nelerdir?’’ sorusu oluşturmaktadır.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI ve ÖNEMİ

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, “Sosyal bilgiler dersinde işbirliğine dayalı öğrenmenin öğrencilerin başarılarına ve hatırd tutma düzeylerine etkisini” belirlemektir.

Belirlenen amaç doğrultusunda aşağıdaki denenceler kurularak sınanmıştır.

1. Sosyal bilgiler dersinde işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımı uygulanan deney grubu ile, geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin akademik başarıları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır.

2. Sosyal bilgiler dersinde işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımı uygulanan deney grubu ile, geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin yirmi günlük hatırd tutma düzeyleri arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır.

2.2. Araştırmanın Önemi

Toplumlar, sosyal bilgiler dersiyle toplumsal yapıya uyumlu ve sorumluluk sahibi vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlamaktadırlar. Sosyal bilgiler dersinin amacı, öğrencilere önemli sosyal becerileri ve demokratik yaşam kurallarını kazandırarak onların toplumsallaşmasını sağlamak ve onları iyi birer vatandaş olarak yetiştirmek olduğuna göre sosyal bilgiler ilköğretim programında önemli bir yere sahiptir.

Sosyal Bilgiler dersi öğrencilere bir çok kavram,ilke ve sözel bilgi kazandıran bir konu alanı olduğu için , ülkemizde genellikle yoğun ezber gerektiren bir ders olarak algılanmaktadır. İlköğretim okullarında Sosyal Bilgiler dersi genel olarak küme çalışması yöntemiyle yürütülmektedir.Küme çalışması yöntemi sınıfta yarışmacı bir ortam oluşturarak aktif öğrencilerin hep aktif diğerlerinin ise pasif kalmasına neden

olarak daha az başarılı olan öğrencilerin başarılı olma olasılığını azaltmaktadır. Bu da “tüm sınıf başarısından” uzaklaşılmasına neden olmaktadır.

Ülkemizde son yıllarda yapılan araştırmalarında elde edilen bulgular, aktif ve anlamlı öğrenmenin eğitimde başarıyı artırıcı bir güç olduğunu göstermektedir. Bu nedenle ilköğretim okullarında sosyal bilgiler dersinden en üst düzeyde yararlanabilmek için etkili bir öğretimin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Sosyal bilgiler dersinde bireylerde gerçekleştirilmek istenen davranışları yalnızca bilgileri öğrenciye aktarmakla yani geleneksel öğretim yöntemleri ile kazandırmak olanaklı görülmemektedir. Geleneksel öğretim, diğer derslerde olduğu gibi Sosyal Bilgiler dersinde de öğrenciye anlamayı, düşünmeyi, üretmeyi, problem çözmeyi öğretmek amaçlandığında sınırlı bir değere sahiptir. Günümüz toplumlarında sadece bir takım bilgi ve becerileri kazanmış insanların yanında düşünebilen, üretebilen, problem çözebilen, işbirliği yapan, kendi öğrenmesinin sorumluluğunda bireylere daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. Bu gerçek göz önünde bulundurulduğunda, öğretmenin sınıfta geleneksel öğretim yaklaşımlarından farklı öğretim yaklaşımlarını da uygulaması gerektiği olgusu ile karşı karşıya bulunmaktadır.

Sosyal Bilgiler dersinde anlamlı öğrenme yaşantıları gerçekleştirerek, öğrencilerin hem duyuşsal, sosyal hem de akademik başarılarını arttırmaya yönelik yöntem ve yaklaşımların etkililiğini sınavan araştırmaların yapılması gerekmektedir. Bu tür araştırmalar farklı yaklaşımların etkililiğini sınavdığından, öğretimin geliştirilmesine önemli katkılar sağlayacaktır.

Bu araştırmanın Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin akademik başarılarını arttırmaya yönelik daha zengin ve nitelikli öğretim etkinliklerinin uygulanmasını sağlayacağı, bu sayede de öğrencilerin bu derse ilişkin başarılarının artacağı ve bilgilerinin kalıcı olacağı umulmaktadır.

2.3. Sayıtlılar

- 1.Araştırmaya katılan deneklerin araştırma konusundaki öğrenmelerle ilgili olarak ek bir çalışma yapmadıkları ve sınıf dışında bir yardım almadıkları kabul edilmiştir.
- 2.Araştırmaya katılan denekler araştırmada uygulanan ölçme araçlarının yanıtlanmasında gerçeği yansıtmışlardır.
- 3.Ölçme araçlarının kapsam geçerliliği için daha iyi bir ölçüt bulunamadığı için uzman görüşlerinin yeterli bir ölçüt olduğu kabul edilmiştir.

2.4. Sınırlılıklar

- 1.Araştırma ilköğretim 5.sınıf sosyal bilgiler dersi “Güzel Yurdumuz Türkiye” ünitesi ile sınırlıdır.
- 2.Araştırmadan elde edilen bulgular ,2003-2004 öğretim yılının 2.döneminde Bilecik, Bozüyük Çitosan İlköğretim okulu 5A-5B sınıflarına devam eden öğrencilerden elde edilen verilerle sınırlıdır.
- 3.Öğrencilerin bilgileri hatırlama düzeyleri son test uygulamasından yirmi gün sonra yeniden uygulanan başarı testleri ile sınırlıdır.

2.5. Tanımlar

SOSYAL BİLİMLER: İnsanın insanla ve çevresi ile olan ilişkilerini inceleyen disiplinler topluluğu [Uysal, 1974: 30].

SOSYAL BİLGİLER: Toplumsal gerçekle kanıtlanmaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgilerdir [Sönmez, 1998: 17].

ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜREÇLERİ: Bir eğitim programında muhtevayı nasıl öğretelim? sorusuna cevap veren boyut [Küçükahmet, 1997: 19].

YAPILANDIRMACILIK: Yapılandırmacı öğrenme, var olanlarla yeni olan öğrenmeler arasında bağ kurma ve her yeni bilgiyi var olanlarla bütünleştirme sürecidir [Şaşan, 2002: 49].

İŞBİRLİĞİNE DAYALI ÖĞRENME: Öğrencilerin kendi ve diğer öğrencilerin öğrenmelerini en yüksek düzeye çıkarmak için birlikte çalışmayı sağlayan, küçük grupların öğretimsel kullanımı [Saban, 2000: 137].

2.6. İlgili Araştırmalar

Ülkemizde işbirliğine dayalı öğrenme ile ilgili ilk araştırma Açıkgöz (1990) tarafından 80 ilkokul öğrencisinden oluşan dört grup üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada yapılandırılmış işbirliğinin yabancı dil başarısı ve hatırd tutma düzeyi üzerinde grupla yarışma, yapılandırılmış işbirliği ve geleneksel öğretimle karşılaştırıldığında daha olumlu etkileri olduğu ortaya konulmuştur.

Açıkgöz [1990], üniversite öğrencileri üzerinde işbirliğine dayalı öğrenme, birlikte sorulmuş birlikte öğrenim tekniği ve geleneksel öğretimin (düz anlatım, soru – yanıt, tartışma) öğrencilerin öğrenme ve hatırd tutma düzeyleri ile duyuşsal özellikleri üzerindeki etkilerini incelemiştir. Bu araştırmanın şimdiye kadar gerçekleştirilen araştırmalardan farklı olan yanı bugüne kadar hiç denenmemiş olan ve araştırmacı tarafından 2 yıllık bir deneme uygulaması sonucu geliştirilmiş olan “Birlikte Sorulmuş Birlikte Öğrenim (BSBÖ)” tekniği çerçevesinde yer alan işbirliğine dayalı öğrenme etkinlikleri ünite sonundaki başarı düzeyi ve duyuşsal özellikler üzerinde geleneksel öğretim etkinliklerinin göre daha olumlu etkiler oluştuğu tespit edilmiştir. Birlikte sorulmuş birlikte öğrenim tekniği çerçevesinde yer alan işbirliğine dayalı öğrenme etkinliklerinin hatırd tutma üzerinde hiçbir olumsuz etkisi gözlenmemiştir. Yani, işbirliği kalıcı öğrenmelere yol açmaktadır.

Namlu [1996], fen öğretiminde bilgisayar destekli işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin öğrenci başarısına etkisini bulgulamak üzere yapmış olduğu çalışmada

8.sınıf öğrencilerinin fen öğretiminde bilgisayarın alıştırma-tekrar ve ders sunu aracı olarak kullanım biçimlerinde bilgisayar destekli işbirliğine dayalı öğrenme uygulaması ile bilgisayar destekli eşli ve bireysel öğrenme uygulamalarının etkililiğini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmadan elde edilen başlıca sonuçlar şunlardır; 1. Bilgisayarın alıştırma-tekrar aracı olarak kullanıldığı bilgisayar destekli işbirliğine dayalı öğretim uygulamasının bilgisayar destekli eşli ve bireysel öğretim uygulamalarına göre öğrenci başarısını ve öğrenmede kalıcılığı sağlamada daha etkili olduğu görülmüştür. 2. Bilgisayarın ders sunu aracı olarak kullanılmasında bilgisayar destekli işbirliğine dayalı öğretim uygulaması ile bilgisayar destekli eşli ve bireysel öğretim uygulamaları arasında öğrencinin başarısını etkileme yönünde anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Ancak, öğrenmede kalıcılığı sağlamada bilgisayar destekli işbirliğine dayalı öğretim uygulamasının diğer iki uygulamaya göre daha etkili olduğu saptanmıştır.

Akpınar [1999], İlköğretim yedinci sınıf öğrencileri üzerinde yapmış olduğu araştırmada iş ve teknik eğitimi dersinde işbirliğine dayalı öğrenme yöntemi kapsamındaki “jigsaw” tekniğinin, öğrenme ve beceriye dönük davranışların gerçekleşme düzeyindeki etkililiğini belirlemeyi amaçlamıştır. Elde edilen sonuçlar şöyle sıralanabilir; 1. Öğrencilerin bilişsel başarıları bakımından “Jigsaw” tekniği, geleneksel öğretimden daha etkilidir. 2. Öğrencilerin beceriye dönük davranışlarının gerçekleştirilmesi düzeyi bakımından “jigsaw” tekniği, geleneksel öğretimden daha etkilidir.

Şahin [2001], İlköğretim 5. sınıf Sosyal bilgiler dersinde oluşturmacı (Constructivist) yaklaşımla işlenen derslerin öğrencilerin öğrenmeleri üzerindeki etkisini ele almıştır. Araştırmada iki özel, iki devlet okullarından olmak üzere seçilen dört grup üzerinde deney gruplarında oluşturmacı yaklaşımla eğitim ve kontrol gruplarında geleneksel yaklaşımla eğitim yapılmıştır.Sonuç olarak devlet okulunda oluşturmacı yaklaşımla eğitim gören deney grubundaki öğrencilerin tutumları diğer gruplara göre anlamlı derecede daha yüksek olarak bulgulanmıştır. Bilişsel başarı açısından özel okul deney grubundaki öğrenciler deney işlem sonucunda daha başarılı bulunmuştur.

Sezer ve Tokcan [2003], coğrafya dersinde işbirliğine dayalı öğrenmenin akademik başarı üzerine etkisini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada üniversite birinci sınıf öğrencilerinin “Türkiye’nin Fizikî Coğrafyası” konularının öğretiminde iş birliğine dayalı öğrenmenin uygulandığı deney grubu ile geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubunun akademik başarıları arasında anlamlı farklılıkların olup olmadığını belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda elde edilen sonuçlar ise şöyledir: İşbirliğine dayalı öğretim yöntemlerinin uygulandığı deney grubundaki öğrencilerin akademik başarıları ile geleneksel öğrenme yöntemlerinin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin akademik başarıları arasında deney grubunun lehinde anlamlı düzeyde farklılığın olduğu görülmüştür. Bu sonuç iş birliğine dayalı öğretim yönteminin, geleneksel öğretim yöntemine göre coğrafya öğretiminde akademik başarıyı arttırmada daha etkili olduğunu göstermektedir.

Tanırlı [2002], tarafından yedinci sınıflar üzerinde gerçekleştirilen çalışmada, işbirliğine dayalı öğrenme yönteminde kullanılan tekniklerden bilgi değişme tekniğinin matematik öğretiminde öğretmen merkezli öğretim yöntemlerine göre öğrencinin öğrenme başarısı ve öğrenmenin kalıcılığı üzerindeki etkilerini belirlenmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonunda, matematik öğretiminde işbirliğine dayalı öğrenme yönteminde kullanılan tekniklerden bilgi değişme tekniğinin öğretmen merkezli öğrenme yöntemine göre daha üstün olduğunu kanıtlayan bulgular sağlanmamıştır. Öte yandan, deney grubundaki öğrencilerin büyük çoğunluğunun ve ders öğretmeninin uygulanan bilgi değişme tekniği ile ilgili görüşlerinin olumlu olduğu saptanmıştır.

Hayırsever [2002], ilköğretim okullarında görev yapan 5. sınıf öğretmenlerinin küme çalışması yöntemini, İlköğretim programında yer alan ölçütlere göre uygulayıp uygulamadıklarını belirlemek ve nedenlerini tespit etmek için bir çalışma yapmıştır. Uygulamalarda şehir merkezi ve gecekondu bölgeleri arasındaki fark değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda merkez ve gecekondu bölgesi okullarında İlköğretim Programında yer verilen küme çalışması yönteminin hazırlık aşamasında, her iki okulda görev yapan öğretmenler kendi hazırlık çalışmalarını gerçekleştirdiklerini ifade ederlerken; öğrencilerle birlikte hazırlığa önem vermedikleri belirlenmiştir. Ayrıca, planlama ve işleniş aşamasında her iki bölge okullarında çalışan öğretmenlerin

tam anlamıyla küme çalışmalarını yönlendirici ve rehberlik edici olmamakla birlikte; bu yönlendirmeyi gecekondü bölgesi okullarında görev yapan öğretmenlerin merkez bölgesi öğretmenlerine göre daha çok gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir. Değerlendirme aşaması ise her iki bölge okullarında da sadece bilgilerin değerlendirilmesi olarak algılanmıştır. Bilindiği gibi, küme çalışması bir ünitenin başlamasından bitimine kadar hazırlık gerektiren bir yöntemdir. Araştırma sonucunda her iki bölge okullarında görev yapan öğretmenler bu konuda yeterli çabayı gösterdiklerini belirtirlerken, yapılan gözlem sonucunda daha fazla çaba gösterilmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca küme çalışmasının uygulanmasında araç-gereç kullanımını kadar öğretmen faktörü de büyük bir öneme sahiptir. Ancak, araştırma sonucunda öğretmen faktörünün daha çok ön planda olduğu görüşü ağırlık kazanmıştır. Çünkü, daha çok gecekondü bölgesi okullarında kaynak ve araç-gereç sıkıntısı çekilirken, bu okullardaki öğretmenlerin öğrencilere küme çalışması yönteminin her aşamasında merkez bölgesi öğretmenlerine göre daha fazla yardım ettikleri gözlenmiştir. Oysa merkez bölgesi okullarında öğrenciler kendi çabaları ile ailelerinden ya da çevrelerinden kaynak edinirken, öğretmen ek bir çaba göstermemiş; okullarındaki araç-gereçleri ders esnasında kullanmamışlardır.

Yukarda da görüldüğü üzere işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımı ile ilgili olarak gerçekleştirilen araştırmalar genel olarak bu yaklaşımın farklı eğitim düzeyindeki öğrencilerin akademik başarıları üzerinde etkili olup olmadığı veya bu etkinin hangi düzeyde olduğu üzerine yoğunlaşmıştır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, denekler, verilerin toplanması, çözümlenmesi ve yorumlanması konularında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma ilköğretim 5.sınıfta Sosyal bilgiler dersinde işbirliğine dayalı öğrenmenin “öğrenci takımları ve başarı bölümleri tekniği” ile hazırlanan öğretim etkinliklerini uygulamanın ,öğrencilerin başarılarına ve hatırd tutma düzeylerine etkisini belirlemek amacıyla deneme modellerinden “ön test –son test kontrol gruplu model”e [Karasar, 1998: 97] göre desenlenmiş ve gerçekleştirilmiştir. Ön test-son test kontrol gruplu modelde biri deney diğeri de kontrol grubu olmak üzere yansız atama yöntemiyle iki grup oluşturulmuş, iki grupta da deney öncesi ve deney sonrası ölçmeler yapılmıştır. Modelin simgesel görünümü tablo 5’deki gibidir;

Tablo 5. Ön Test- Son Test Kontrol Gruplu Model

G ₁	R _D	O ₁	X	O ₂
G ₂	R _K	O ₁		O ₂

Kaynak: KARASAR, Niyazi, Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler. Sekizinci Basım., Nobel yayın dağıtım, Ankara-1998, s: 97’den alınmıştır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini, Bilecik ilindeki resmi ilköğretim okullarında öğrenim gören öğrenciler teşkil etmektedir. Araştırmanın örnekleme ise, 2003-2004 öğretim yılının ikinci döneminde Bilecik, Bozüyük Çitosan ilköğretim okuluna devam eden 5-A ve 5-B sınıflarındaki öğrencilerdir. Deney ve kontrol gruplarının belirlenmesinde, yansız atama yöntemi benimsenmiş ve bu amaçla 5-A ve 5-B sınıfları arasında kura çekilmiştir.

Deney grubu olan 5-A sınıfında 27 öğrenci, kontrol grubu olan 5-B sınıfında ise 28 öğrenci bulunmaktadır.

Araştırmanın yapıldığı sınıf olarak beşinci sınıfların seçilmesinin nedeni, öğrencilerin Sosyal bilgiler dersini daha önce geleneksel yöntemlerle işlemiş olmaları ve bu dersteki başarılarının hangi düzeyde olduğunu biliyor olmalarıdır. Dolayısıyla öğrencilerin Sosyal bilgiler dersine yönelik olumlu ya da olumsuz tutumları mevcuttur. Araştırmaya ilişkin uygulamanın Bilecik, Bozüyük Çitosan ilköğretim okulunda yapılmasında da ,araştırmacının aynı kurumla işbirliği yapıyor olması, okul yönetimi ve öğretmenlerin bilimsel çalışmalara ilgi duyması; dolayısıyla, araştırmacının araştırma için gerekli koşulları daha iyi ve daha kolay düzenleyebileceği düşüncesi etkili olmuştur.

3.3. Veriler ve Toplama Araçları

Araştırmanın kuramsal boyutunun oluşturulabilmesi için konuyla ilgili kaynaklar taranmış ve konu uzmanlarının görüşlerinden yararlanılmıştır.

Araştırma probleminin çözümü için öğrencilerin denkleştirilmesinde kullanılmak üzere bir anket formu, öğrencilerin akademik başarılarını ve hatırd tutma düzeylerini ölçecek başarı testi, ayrıca Sosyal bilgiler dersinin işbirliğine dayalı öğrenmeye göre işlenebilmesi için ders planları ve sınıf içi etkinlikler için öğretim materyalleri geliştirilmiştir.

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılacak başarı testi, anket formu ve ders materyalleri araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

3.4. Denkleştirme

Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencileri belirli özellikler bakımından birbirleriyle denkleştirmek için, öğrencilerin araştırma kapsamındaki ünitenin başarı testlerinden aldıkları puanlar ve geliştirilen bir anket formu uygulaması sonucu elde edilen verilerden yararlanılmıştır. Buna göre araştırma kapsamında yer alan sınıflardaki öğrenciler ön test olarak uygulanan başarı testlerinden birbirine çok yakın puanlar almışlardır. Alınan puanlar büyükten küçüğe doğru sıralandığında deney grubundaki her puanın kontrol grubunda da dengi bulunduğu başarı testlerinden aldıkları puanlara göre araştırma kapsamı dışına çıkarılan öğrenci olmamıştır. Deneklerin sosyal bilgiler dersi başarı testinden aldıkları puanlara ilişkin istatistiksel veriler Tablo 6' da gösterilmiştir.

Tablo 6. Deney ve Kontrol Gruplarının Başarı Testlerinden Aldıkları Puanlara Göre Durumları

Öğrenci Grupları	Denek Sayısı (N)	Aritmetik Ortalama (\bar{X})	Standart Sapma (SS)	t Değeri	Serbestlik Derecesi (Sd)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Deney Grubu	24	32.39	14.90	0.21	23	> 0.05
Kontrol Grubu	24	33.27	12.73			

t Tablo= 2.06

Tablo 6'den anlaşılacağı üzere, deney grubundaki öğrencilerle kontrol grubundaki öğrencilerin ön testlerden elde ettikleri ortalama puanlar arasında .88 puanlık bir fark vardır. Bu farkın anlamlı olup olmadığını sınamak amacıyla, grupların ortalama puanlarına t testi uygulanmış ve $t=0.21$ değeri bulunmuştur. Bu değer 23 serbestlik derecesinin 0.05 anlamlılık düzeyindeki 2.06 değerinin altında bulunmaktadır. Bu sonuç, her iki grubun aritmetik ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir. Başka bir deyişle, her iki grupta yer alan öğrencilerin deney öncesinde, Sosyal bilgiler dersine yönelik başarı durumları arasında anlamlı bir fark yoktur.

Deneklerin denkleştirilmesi amacıyla uygulanan kişisel bilgiler anketine göre, ankete verdikleri yanıtlar bakımından öğrenciler birbirleriyle eşleştirilmeye çalışılmıştır. Sahip olduğu kişisel özellik bakımından dengi bulunmayan öğrenciler araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Anketle belirlenen özellikler göz önünde bulundurularak birinde 27, diğerinde 28 öğrencinin bulunduğu her iki sınıftan 24'er kişi olmak üzere toplam 48 öğrenci denkleştirilmiştir. Denkleştirilen deneklerin anket ile belirlenen özelliklere göre durumları Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Gruplardaki Deneklerin Özellikleri

GRUPLAR		DENEY GRUBU 5A		KONTROL GRUBU 5B	
Kategori	Özellik	Sayı(n)	Yüzde(%)	Sayı(n)	Yüzde(%)
Cinsiyet	Kız	14	58,3	14	58,3
	Erkek	10	41,6	10	41,6
Doğum Yılı	1992	4	16,6	4	16,6
	1993	10	41,6	10	41,6
Anne	Sağ	24	100	24	100
	Öz	24	100	24	100
Baba	Sağ	24	100	24	100
	Öz	24	100	24	100
Annenin Öğrenim Durumu	İlkokul Mezunu	20	83,3	19	79,1
	Ortaokul Mezunu	1	4,1	2	8,3
	Lise Mezunu	1	4,1	2	8,3
	Fakülte / Y.Okul Mez.	2	8,3	1	4,1
Babanın Öğrenim Durumu	İlkokul Mezunu	14	58,3	12	50
	Ortaokul Mezunu	3	12,5	2	8,3
	Lise Mezunu	5	20,8	7	29,1
	Fakülte / Y.Okul Mez.	2	8,3	3	12,5
Annenin Mesleği	Ev Hanımı	21	87,5	21	87,5
	İşçi	1	4,1	1	4,1
	Memur	2	8,3	1	4,1
Babanın Mesleği	İşçi	17	70,8	16	66,6
	Memur	4	16,6	5	20,8
	Serbest Meslek	1	4,1	1	4,1
	Emekli	2	8,3	2	8,3
Aylık Gelir	100 Milyon TL.ve altı	-	-	1	4,1
	101-200 Milyon TL.	2	8,3	2	8,3
	201-300 Milyon TL.	3	12,5	3	12,5
	301-400 Milyon TL.	10	41,6	9	37,5
	401-500 Milyon TL.	2	8,3	2	8,3
	501 Mil. TL. ve üstü	7	29,1	7	29,1
Özel Ders Alıp Almama	Alan	-	-	-	-
	Almayan	24	100	24	100

Tablo 7'de görüldüğü gibi, gruplardaki denekler cinsiyet, herhangi bir özel dersane ya da öğretmenden özel Sosyal bilgiler dersi alıp almama, yaş durumlarına göre eşit sayı ve orandadır. Denekler, aylık ortalama gelir düzeyi, anne ve babalarının öğrenim

durumları ve mesleklerine göre de büyük benzerlik göstermektedir. Bu durumda deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin anket ile belirlenen özellikler bakımından birbirlerine denk olduğu söylenebilir.

3.4.1. Anket Formu

Deney ve kontrol grubundaki deneklerin denkleştirilmesinde kullanılmak üzere 8 sorudan oluşan kişisel bilgiler anketi hazırlanmıştır (**Bzk.Ek 6**). Bunun için anket önce taslak olarak hazırlanmış, sonra hazırlanan taslağa yönelik uzman görüşleri alınmış, meslek grubu içinde tartışılmış, getirilen öneri ve eleştiriler ışığında ankete son biçimi verilmiştir.

3.4.2. Öğrencilerin Başarılarını ve Hatırda Tutma Düzeylerini Ölçmeye Yönelik Başarı Testi

Bu araştırma ile Sosyal bilgiler dersinde işbirliğine dayalı öğrenmenin akademik başarıya ve hatırlama düzeylerine etkisi sınanmak istendiği için programın amaçları göz önünde bulundurularak, “Güzel Yurdumuz Türkiye” ünitesinde öğrencilerin başarı ve hatırlama düzeylerini ölçmeye yönelik, 62 soruluk (Ek7), dört seçenekli çoktan seçmeli soru hazırlanmıştır.

Başarı testleri hazırlanırken öncelikle “Güzel Yurdumuz Türkiye” ünitesi hedeflerinin (**Bkz.Ek 2**) bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanla ilgili olarak hangi basamaklarda olduğu bulunmuş, bu bilgiler belirtke tablosunda gösterilmiştir (**Bkz.Ek 5**). Başarı testinde ünite amaçlarının bulunduğu basamaklara uygun olarak bilişsel alanın bilgi ve kavrama, duyuşsal alanın alma ve tepkide bulunma [Sönmez, 1998: 243-260] basamaklarında sorular yazılmıştır.

Testlerin kapsam geçerliliğinin sağlanması için , başarı testi, örneklem grubuna benzer gruplara uygulanmış ve testi iki yarıya bölme yöntemi ile güvenilirlik katsayıları

hesaplanmıştır. Testi iki yarıya bölme yöntemine göre güvenilirlik katsayılarını hesaplamak üzere önce;

$$r_{\alpha} = \frac{(\Sigma X)(\Sigma Y) - \Sigma XY}{\sqrt{[(\Sigma X^2) - \frac{(\Sigma X)^2}{N}][(\Sigma Y^2) - \frac{(\Sigma Y)^2}{N}]}}$$

formülü kullanılarak yarı testin güvenilirliği hesaplanmıştır; testin bütünü için ise Spearman-Brown formülü kullanılmıştır [Tekin, 1993: 61].

$$r_{xx} = \frac{2 r_{\alpha}}{1 + r_{\alpha}}$$

r_{α} = yarı testin güvenilirliği

r_{xx} = testin bütünü için güvenilirliği

Testin güvenilirliğinin uygulama sonuçları yukarıdaki formüllere yerleştirilerek “Güzel Yurdumuz Türkiye” ünitesinin başarı testinin güvenilirlik katsayısı .89 olarak hesaplanmıştır. Bulunan bu değer, testin güvenilirliği için yeterli görülmüştür.

3.4.3. İşbirliğine Dayalı Öğrenme Materyalleri

İşbirliğine dayalı öğrenme materyallerinin geliştirilmesi sürecinde öncelikle Sosyal bilgiler beşinci sınıf “Güzel Yurdumuz Türkiye” ünitesinin hedef davranışları belirlenmiş, sonra bu hedeflerin öğrenciye kazandırılması için işlenecek dersin planları ve ders sırasında kullanılacak olan işbirliğine dayalı öğrenme materyalleri

hazırlanmıştır.İşbirliğine dayalı öğrenme materyallerinin hazırlanması sırasında, materyallerin, programda yer alan amaçları gerçekleştirecek nitelikte ve öğrenci düzeyine uygun olmasına özen gösterilmiştir.İşbirliğine dayalı öğrenme materyallerinde kazandırılması gerekli hedeflere uygun olarak hazırlanan ders planına göre öğretmen tarafından kısa bir sunum yapılarak öğrencilere çalışma yaprakları dağıtılmış,öğrencilerin küçük gruplar halinde çalışma yapraklarındaki konuları birbirlerine öğretmeleri beklenerek sorulan soruların cevapları da ayrıca verilmiştir.

Ders planlarının ve işbirliğine dayalı öğrenme materyallerinin hazırlanması sürecinde, sınıf öğretmenlerinden görüşler alınmış; bu görüşler doğrultusunda deney ve kontrol grubu için ders planları, işbirliğine dayalı öğrenme materyalleri uygulanmak üzere hazır hale getirilmiştir (**Bkz.Ek 8-Ek 9**).

3.4.4. İşlem

İlgili makamdan izin alınması (**Bkz.Ek 1**), veri toplama araçlarının hazırlanması ve deney ve kontrol gruplarının belirlenmesi işlemi tamamlandıktan sonra deney grubunda yer alan öğretmene araştırmanın konusu,niteliği, nasıl yürütüleceği açıklanarak uygulama için öğretmene ve öğrenciye yönelik olarak araştırmacı tarafından hazırlanan işbirliğine dayalı uygulama yönergesi (**Bkz.Ek 10**) ve küme çalışma ilkeleri (**Bkz.Ek 11**) açıklanarak öğretmene ve öğrencilere verilmiştir. Ayrıca, işbirliğine dayalı öğrenmenin ne olduğu, işbirliğine dayalı öğrenmede öğrenme-öğretme süreci, öğretmen ve öğrenci rolleri hakkında bilgi verildikten sonra araştırmacı tarafından iki ders saati uygulama yapılmıştır.Bu öğretim uygulaması öğretmenle beraber değerlendirilmiş ve öğretim sırasında dikkat edilmesi gerekli noktalar hatırlatılmıştır. Bu değerlendirme sonrasında, öğretmenin işbirliğine dayalı öğrenme uygulamasını başarılı bir şekilde yürütebileceği kanısına varılmıştır.

Öğretmenin sınıfı işbirliğine dayalı öğrenmeye uygun olarak küçük kümelere ayrılarak şekillendirildikten sonra, her iki gruptaki öğrencilere Sosyal bilgiler dersinde işbirliğine dayalı öğrenmenin öğrencilerin akademik başarılarına ve hatırd tutma düzeyine etkisini

belirlemek amacıyla bir araştırma planlandığı ve kendilerinin de bu araştırmanın denekleri olarak seçildiği söylenmiştir. Daha sonra her iki gruba, geliştirilen “Güzel Yurdumuz Türkiye” ünitesi başarı testi ön test olarak uygulanmıştır (**Bkz.Ek 7**).

Öğretmen ve öğrencilere araştırmanın niteliği ayrıntılı olarak açıklandıktan sonra haftada altı ders saati olmak üzere altı hafta süreli bir öğretim uygulamasına geçilmiştir. Öğretim uygulaması 8 Mart 2003 ile 16 Nisan 2003 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Sosyal Bilgiler dersi, deney grubunda işbirliğine dayalı öğrenme ile, kontrol grubunda ise geleneksel öğretimle işlenmiştir. Altı hafta süren “Güzel Yurdumuz Türkiye” ünitesi tamamlandıktan sonra ünite için hazırlanmış başarı testi son test olarak uygulanmıştır. Başarı testinin uygulamasından 20 gün sonra ise, öğrencilerin bilgileri hatırlama düzeylerini ölçmek için başarı testi yeniden uygulanmıştır (**Bkz.Ek 7**).

İşbirliğine dayalı öğrenme ile öğretim uygulaması şöyle gerçekleştirilmiştir. Deney grubundaki öğretim, hazırlanan yönerge (**Bkz.Ek 10**) doğrultusunda yürütülmüştür. Buna göre öğretmen derse başlamadan önce öğrencileri seçtiği kümelere yerleştirerek onlara küme çalışma ilkelerini dağıtmış, dikkatlice okunduktan sonra öğretmen ilkeler ile ilgili açıklamalar yapmıştır. Öğretmen dersin başında dersin amaçlarını ve konusunu belirttiikten sonra kısaca ders sunumunu yaparak araştırmacı tarafından geliştirilen işbirliğine dayalı öğrenme materyallerini iki öğrenciye bir çalışma yaprağı (**Bkz.Ek 3**) düşecek şekilde dağıtmıştır. Gruplar halinde çalışan öğrencilerden önceki bilgilerini de kullanarak çalışma yaprağındaki soruları tamamlamaları istenmiştir. Bu sırada öğrenciler anlamadıkları konuları öğretmene sormuş, öncelikle kendilerinin bulmaları için yönlendirilmiş, daha sonra cevap bulunmadığı takdirde öğretmen tarafından yanıtlanmıştır. Bu aşamayı takiben, işbirliği yaparak cevapladıkları soruların cevapları da öğretmen tarafından öğrencilere dağıtılmış, öğrencilerin soruları tekrar gözden geçirerek yanlış cevapladıklarını düzeltmeleri ve gruptaki öğrencilerin konuyu birbirlerine iyice kavratmaları için süre verilmiştir. Tüm dersler bu şekilde yürütülerek öğrencilerin çalışma yapraklarından aldıkları puanlar haftanın son gününe kadar hesaplanarak ortalaması bulunur. Bu puanlar, haftanın son gününde yapılan konu sınavından alınan puanlar için temel puan olarak alınmış, bu suretle ilerleme puanları

bulunmuştur. Bu puanlara göre “yıldızlı pekiyi” alan gruba gösterişli bir küme başarı sertifikası, “pekiyi” alan gruba küme başarı sertifikası, “iyi” alan gruba ise pekiştirici sözler söylenmiştir. En başarılı kümenin aldığı küme başarı sertifikası bir hafta süreyle okul gazetesinde yayınlanmıştır.

İşbirliğine dayalı öğrenme sürecinde öğrencilerin gruplar halinde çalışmalarını sırasında da bazı özelliklere dikkat edilmiştir. Gruplar öğretmen tarafından öğrencilerin bazı özellikleri dikkate alınarak belirlenmiştir. Öğrencilerin ders sırasında gruplar halinde çalışırken birbirlerini görebilmeleri ve rahatça çalışabilmeleri için fiziki düzenlemeler yapılmıştır. Bunu için bir küme oluşturacak şekilde sıralar biraya getirilmiş ve her birine dörder öğrenci yerleştirilmiştir. Ayrıca, gruplardan kendilerine bir ad bulmaları istenerek, öğrenciler grup çalışmasına özendirilmiş ve öğrencilerin işbirliği yaparak sorumlulukları paylaşmalarını sağlanmıştır.

Deney grubundaki öğrenciler, öğrenme sürecine aktif bir şekilde katılmışlar ve işbirliğine dayalı öğrenme materyallerini kendi öğrenme hızlarına göre çalışmışlardır. Herhangi bir problemle karşılaştıklarında, sorunu işbirliği yaparak çözümlenmeye çalışmışlar, sorunla başa çıkamadıklarında da öğretmenden yardım istemişlerdir.

Deney grubunda gerçekleştirilen probleme dayalı öğrenme yaklaşımının gerektiği biçimde yapılıp yapılmadığı araştırmacı tarafından izlenerek uygulamanın yönergeye uygun olarak gerçekleştirildiği görülmüştür. Kontrol grubunda ise, öğrencilerin Sosyal bilgiler ders kitabındaki ilgili konuları okumaları, anlatmaları ve öğretmenlerinin konu ile ilgili açıklamalarını dinlemelerine yönelik öğretmen merkezli bir öğretim gerçekleştirilmiştir.

3.5.Verilerin Analizi

Araştırma için kullanılan ölçme araçları toplandıktan sonra, teker teker kontrol edilerek, bilgiler bilgi formlarına işlenmiş ve bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

Deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test puanları elde edildikten sonra, grupların ortalama puanları ile puan dağılımlarının standart sapmaları hesaplanmıştır. Gruplar arası karşılaştırmalarda t testinden yararlanılmış ve anlamlılık düzeyi olarak .05 güven düzeyi benimsenmiştir.

4. METODOLOJİ ve UYGULAMA

Bu bölümde araştırmanın temel amacına uygun olarak ele alınan problemin çözümü için araştırma kapsamındaki öğrencilerden toplanan verilerin istatistiksel çözümlenmeleri sonucunda ortaya çıkan bulgulara ve bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

Bulgular ve yorumun sunulmasında amaçlarda izlenen sıraya uyulmuştur.

1. Araştırmada ilk olarak “Sosyal bilgiler dersinde işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımı uygulanan deney grubu ile, geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin akademik başarıları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır” denencesini sınamak amacıyla, deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilere başarılarını ölçmek amacıyla ön test niteliğinde başarı testi uygulanmıştır. Deneklerin bu testten aldıkları puanların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmış, ortalamalar arasındaki fark t testi ile sınanmıştır. Deney ve kontrol gruplarının ön test niteliğindeki başarı testinden aldıkları puanlar Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Deney ve Kontrol Gruplarının Başarı Testlerinden Aldıkları Ön Test Puanlarına İlişkin Bulgular

Öğrenci Grupları	Denek Sayısı (N)	Aritmetik Ortalama (\bar{X})	Standart Sapma (SS)	t Değeri	Serbestlik Derecesi (Sd)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Deney Grubu	24	32.39	14.90	0.21	23	> 0.05
Kontrol Grubu	24	33.27	12.73			

t Tablo=2.06

Tablo 8’de de görüldüğü üzere, kontrol grubundaki öğrencilerle deney grubundaki öğrencilerin ön testlerden elde ettikleri ortalama puanlar arasında kontrol grubu lehine 0.88 puanlık bir fark söz konusudur. Bu farkın istatistiksel bakımdan anlamlı olup

olmadığını sınamak amacıyla, grupların ortalama puanlarına t testi uygulanmış ve $t=0.21$ değeri bulunmuştur. Bu değer 23 serbestlik derecesindeki 2.06 değerinin oldukça altındadır. Bu sonuç, her iki grubun aritmetik ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir. Yani, deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin Sosyal bilgiler dersindeki başarıları bakımından deney öncesi durumları arasında anlamlı bir fark yoktur. Daha sonra, deneyin etkililiğini gözlemek amacıyla her iki grupta yer alan deneklerin son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır. Deney ve kontrol gruplarının başarı testlerinden aldıkları son test puanlarıyla ilgili bulgular Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Deney ve Kontrol Gruplarının Başarı Testlerinden Aldıkları Son Test Puanlarına İlişkin Bulgular

Öğrenci Grupları	Denek Sayısı (N)	Aritmetik Ortalama (\bar{X})	Standart Sapma (SS)	t Değeri	Serbestlik Derecesi (Sd)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Deney Grubu	24	70.25	9.58	3.41	23	< 0.05
Kontrol Grubu	24	61	9.29			

t Tablo=2.06

Buna göre, deney grubundaki öğrencilerle, kontrol grubundaki öğrencilerin son testlerden elde ettikleri ortalama puanlar arasında deney grubu lehine 9.25 puanlık bir fark söz konusudur. Bu farkın anlamlı olup olmadığı t testi ile sınanmış ve $t=3.41$ değeri bulunmuştur. Bulunan bu değer, 23 serbestlik derecesinin 0.05 düzeyindeki 2.06 tablo değerinden büyüktür. Bu sonuç, deney ve kontrol gruplarında uygulanan öğretimin birbirinden önemli derecede farklı etkililiğe sahip olduğunu göstermektedir. Başka bir deyişle, bu araştırma, Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin başarılarını arttırmada işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımının geleneksel öğretimden daha etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Böylece, Sosyal bilgiler dersinde işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımı uygulanan deney grubu ile geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol

grubundaki öğrencilerin akademik başarıları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğunu ileri süren birinci deneye doğrulanmıştır.

Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin başarılarını arttırmada, işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımının geleneksel öğretimden daha etkili olduğunu ortaya koyan bu araştırma, Açıkgöz'ün (1990), ilkokul öğrencilerinden oluşan dört grup üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada yapılandırılmış işbirliğinin, yabancı dil başarıları ve hatırlama düzeyi üzerindeki etkisinin geleneksel öğretimden daha olumlu olduğu ve üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada ise işbirliğine dayalı öğrenme etkinliklerinin ünite sonundaki başarı düzeyi ve duyuşsal özellikler üzerinde geleneksel öğretim etkinliklerine göre daha olumlu etkiler oluşturduğu bulguları; Şahin'in (2001), ilköğretim 5. sınıf Sosyal bilgiler dersinde oluşturmaya dayalı yaklaşım ile işlenen derslerin öğrencilerin öğrenmeleri üzerindeki etkisini ele aldığı çalışmada, devlet okulunda oluşturmaya dayalı yaklaşım ile eğitim gören deney grubundaki öğrencilerin tutumlarının diğer gruplara göre anlamlı derecede daha yüksek ve bilişsel başarı açısından da özel okul deney grubundaki öğrencilerin daha başarılı olduğu bulgusu, Tanışlı'nın (2002), ilköğretim yedinci sınıflar üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada, işbirliğine dayalı öğrenme yönteminde kullanılan tekniklerden bilgi değişme tekniğinin matematik öğretiminde öğretmen merkezli öğretim yöntemlerine göre öğrencinin öğrenme başarıları ve öğrenmenin kalıcılığı üzerindeki olumlu etkilerinin olduğu bulgusu ile, Namlu'nun (1996), fen öğretiminde bilgisayar destekli işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin öğrenci başarılarına ve öğrenmede kalıcılığa geleneksel yöntemlerden daha etkili olduğu bulgusu, Sezer ve Tokcan (2003), coğrafya dersinde işbirliğine dayalı öğrenmenin akademik başarı üzerine etkisini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada üniversite birinci sınıf öğrencilerinin "Türkiye'nin Fizikî Coğrafyası" konularının öğretiminde işbirliğine dayalı öğrenmenin uygulandığı deney grubunda geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubundan, öğrencilerin akademik başarıları açısından anlamlı farklılıkların olduğu bulgularıyla paralellik göstermektedir.

2. "Sosyal Bilgiler dersinde, işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımını uygulanan deney grubu ile geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin, bilgileri hatırlama düzeyleri arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır,"

denencesini sınamak amacıyla son test uygulamasından 20 gün sonra başarı testleri tekrar uygulanmış, öğrencilerin aldıkları puanların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmış, ortalamalar arasındaki fark t testi ile sınanmıştır.

Deney ve kontrol grubunun bilgileri hatırlama düzeyine ilişkin uygulanan başarı testinden aldıkları puanlarla ilgili bulgular Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Deney ve Kontrol gruplarının Bilgileri Hatırlama Düzeylerine İlişkin Uygulanan Başarı Testinden Aldıkları Puanlarla İlgili Bulgular

Öğrenci Grupları	Denek Sayısı (N)	Aritmetik Ortalama (\bar{X})	Standart Sapma (SS)	t Değeri	Serbestlik Derecesi (Sd)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Deney Grubu	24	57	7.23	3.95	23	< 0.05
Kontrol Grubu	24	48.37	7.65			

t Tablo=2.06

Buna göre, deney grubundaki öğrencilerle, kontrol grubundaki öğrencilerin hatırlama testlerinden elde ettikleri ortalama puanlar arasında deney grubu lehine 8.62 puanlık bir fark vardır. Bu farkın anlamlı olup olmadığını sınamak amacıyla, grupların ortalama puanlarına t testi uygulanmış ve t= 3.95 değeri bulunmuştur. Bu değer, 23 serbestlik derecesinin 0.05 anlamlılık düzeyindeki 2.06 değerinin üstünde bulunmaktadır. Bu sonuç, deney ve kontrol gruplarında uygulanan öğretimin birbirinden önemli derecede farklı etkililiğe sahip olduğunu göstermektedir. Başka bir deyişle, bu araştırma, Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin bilgileri hatırlama düzeyleri ya da bilgilerin kalıcı olması bakımından, işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımının, geleneksel öğretimden daha etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durumda, “Sosyal bilgiler dersinde, işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımı uygulanan deney grubu ile geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin, bilgileri hatırlama düzeyleri arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır” denencesi doğrulanmaktadır.

Sosyal Bilgiler dersinde, öğrencilerin bilgileri hatırlama düzeyleri bakımından işbirliğine dayalı öğrenmenin geleneksel öğretime göre daha etkili olduğunu ortaya koyan bu araştırma, Açıkgöz'ün (1990) ve Namlu'nun (1996) işbirliğine dayalı öğrenmenin başarı ve kalıcı öğrenme üzerindeki etkisini incelemek amacıyla yaptıkları araştırmalardan elde ettikleri bulgularla örtüşmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sosyal Bilgiler dersinde işbirliğine dayalı öğrenmenin öğrencilerin akademik başarılarına ve hatırd tutma düzeylerine etkisini belirlemek amacıyla yapılan bu araştırma, denem modellerinden “ön test - son test kontrol gruplu model”e göre gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya, 2003-2004 öğretim yılının ikinci döneminde Bilecik ili Bozüyük ilçesi Çitosan ilköğretim okuluna devam eden 5-A ve 5-B sınıflarındaki öğrenciler katılmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen başarı testi ve anketle belirlenen özellikler göz önünde bulundurularak birinde 27, diğerinde 28 öğrencinin bulunduğu her iki sınıftan 24'er kişi olmak üzere toplam 48 öğrenci denkleştirilmiştir.

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan başarı testi, anket formu ve ders materyalleri araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. “Güzel Yurdumuz Türkiye” ünitesinin altı hafta süresince deney grubunda işbirliğine dayalı öğrenme, kontrol grubunda ise geleneksel öğretimle işlenmesinden sonra, toplanan verilerin istatistiksel çözümlemeleri sonucunda elde edilen bulgular ışığında, aşağıdaki sonuçlara ulaşılmış ve konuyla ilgilenenlere katkı sağlayacağı düşünülen öneriler geliştirilmiştir.

1. Sosyal Bilgiler dersinde işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımı uygulanan deney grubu ile geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin akademik başarıları arasında deney grubu lehine 9.25 puanlık bir fark söz konusudur. Bu farkın anlamlı olup olmadığı t testi ile sınınanmış ve $t= 3.41$ değeri bulunmuştur. Bulunan bu değer, 23 serbestlik derecesinin 0.05 düzeyindeki 2.06 tablo değerinden büyüktür. anlamlı bir fark vardır. Bir başka deyişle, işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımı, öğrencilerin Sosyal bilgiler dersindeki akademik başarılarını arttırmaktadır.

2. Sosyal bilgiler dersinde, işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımı uygulanan deney grubu ile geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin bilgileri hatırd tutma düzeyleri arasında deney grubu lehine 8.62 puanlık bir fark vardır. Bu farkın anlamlı olup olmadığını sınamak amacıyla, grupların ortalama puanlarına t testi uygulanmış ve $t= 3.95$ değeri bulunmuştur. Bu değer, 23 serbestlik derecesinin 0.05 anlamlılık düzeyindeki 2.06 değerinin üstünde bulunmaktadır. Yani, işbirliğine dayalı

öğrenme yaklaşımı, öğrencilerin bilgileri hatırlama düzeylerini arttırmada geleneksel öğretime göre daha etkilidir.

Bu araştırma ile elde edilen sonuçlara dayalı olarak, işbirliğine dayalı öğrenmenin, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde akademik başarılarını ve bilgileri hatırlama düzeylerini arttırmada etkili olduğu söylenebilir.

Bu araştırmanın ortaya koyduğu bulgular ışığında şu öneriler getirilmiştir:

1. İşbirliğine dayalı öğrenmenin sınıf içinde uygulanmasına yönelik olarak bu çalışmada geliştirilen materyaller, öğretmenler tarafından Sosyal bilgiler derslerinde uygulanmak üzere örnek alınabilir.
2. Öğretmenlere işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımını sınıflarında uygulayabilmeleri için bu konuda hizmet içi eğitim verilebilir.
3. Öğretmenlerin geleneksel öğretimde kullandıkları küme çalışması yöntemiyle işbirliğine dayalı öğrenme arasındaki farkların ortaya konulması için hizmet içi eğitim verilebilir.
4. Bu çalışma farklı düzeylerdeki öğretim kurumlarındaki öğrenciler için de yapılabilir.
5. İşbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımının öğretim tekniklerinin etkililik düzeyleri incelenerek karşılaştırılabilir.
6. İşbirliğine dayalı öğrenmeye yönelik olarak aşağıdaki soruların yanıtlarını arayan başka araştırmaların yapılmasında da yarar görülmektedir.

- Öğrencilerin anlama ve problem çözme becerilerinin geliştirilmesinde, işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımının geleneksel öğretime göre etkililiği nedir?
- Öğrencilerin eleştirel ve yaratıcı düşüncelerinin geliştirilmesinde, işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımının geleneksel öğretime göre etkililiği nedir?
- Öğrencilerin işbirliği yapma ve takım halinde çalışmaya ilişkin tutum oluşturmalarında, işbirliğine dayalı öğrenmenin geleneksel öğretime göre etkililiği nedir?
- Matematik, Türkçe gibi diğer derslerde işbirliğine dayalı öğrenmenin öğrencilerin akademik başarılarına ve hatırlama düzeylerine etkisi nedir?

- Öğretim kurumlarının diğer kademelerindeki derslerde işbirliğine dayalı öğrenmenin öğrencilerin akademik başarıları ve hatırd tutma düzeylerine etkisi nedir?
- Öğretmenlere işbirliğine dayalı öğrenme konusunda hizmet içi eğitim verilmesinin Sosyal Bilgiler dersi öğrenme-öğretme süreçlerini etkileme düzeyi nedir?

KAYNAKLAR

KİTAPLAR

AÇIKGÖZ , Kamile, I.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi (25-28 Eylül 1990).
A.Ü.Eğitim Bilimleri Fakültesi ; MEB. Yayınları, Ankara-1993

AÇIKGÖZ, Kamile, Etkili Öğrenme ve Öğretme. Kanyılmaz Matbaası, İzmir-2000.

BİNBAŞOĞLU, Cavit, Özel Öğretim Yöntemleri. Dördüncü basım: BİNBAŞOĞLU
Yayınevi, Ankara-1981

DEMİREL, Özcan, Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme. USEM
Yayınları, Ankara-1997

DEMİREL, Özcan, Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı. 1.Baskı.: Pegem
Yayıncılık, Ankara-1999

DEMİREL, Özcan, Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme. Üçüncü
Baskı.: Pegem Yayıncılık, Ankara-2000

DERYAKULU, Deniz, Yapıcı Öğrenme, Sınıfta Demokrasi. Editör: Ali Şimşek,
Eğitim-Sen Yayınları, Ankara-2000

PEKER, Yakup ve diğerleri, İlköğretim Tüm Dersler, 5.Sınıf Zambak Yayınları,
İstanbul-2003

KARASAR, Niyazi, Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar,İlkeler,Teknikler.
Sekizinci Basım., Nobel Yayın Dağıtım, Ankara-1998

KISAKÜREK, Mehmet Ali, Sosyal Bilgiler Öğretimi. Editör; Bekir Özer, Anadolu
Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi yayınları, Eskişehir-1989

KOCAOLUK, M. Ő. ve F. KOCAOLUK, İlköğretim Okulu Programı. 32. Baskı,
Kocaoluk Yayıncılık, Tarsus-2000

KÜÇÜKAHMET, Leyla, Eğitim Programları ve Öğretim (Öğretim İlke ve
Yöntemleri), Gazi Kitabevi, Ankara-1997

İlköğretim Okulu Ders Programları, MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, Milli Eğitim
Basımevi, İstanbul-1998

İlköğretim Okulu Ders Programları, MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI İLKÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul- 2000

MIHÇI, Cemil, Genel Küme ve Bireysel Çalışma Rehberi-1968 İlkokul Programına
göre. Rehber Yayınevi, Ankara-1969

ÖZDEN, Yüksel, Eğitimde Dönüşüm (Eğitimde Yeni Değerler). 4.baskı.: Pegem
Yayınları, Ankara-2002

ÖZTÜRK, Cemil, DURSUN Dilek, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi. 1.
Basım, Pegem A yayınları,Ankara-2002

SABAN, Ahmet, Öğrenme- Öğretme Süreci (Yeni Teori ve Yaklaşımlar). Nobel Yayın
Dağıtım, Ankara-2000

SENEMOĞLU, Nuray, Gelişim, Öğrenme ve Öğretme- Kuramdan Uygulamaya. Gazi
Kitabevi, Ankara-2000

SÖNMEZ, Veysel, Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu. Milli Eğitim
Bakanlığı Yayınları, İstanbul-1998

TEKİN ,Halil, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme.Yedinci Basım: Yargı Yayınları,
Ankara-1993

ULUĞ, Feyzi, Eğitimde Grup Süreçleri, İmge Kitabevi. Ankara-1999

UYSAL, Şefik, Sosyal Bilimler Öğretimi, (Üniversite Lisans Seviyelerine İlişkin Sorunlar). Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara-1974

YAŞAR, Şefik, Yabancı Dilde Okuma Becerilerinin Geliştirilmesinde Küçük Gruplarla Öğretim Yönteminin Etkililiği. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Eskişehir-1993

YAŞAR, Şefik, Mehmet GÜLTEKİN, “Uzaktan Eğitimde Kullanılan Ders Kitaplarının Yapısalıcı Öğrenmeyi Gerçekleştirecek Biçimde Düzenlenmesi”. Uluslararası Katılımlı Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu, Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu’nda sunulan bildiri. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, 23-25 Mayıs, Eskişehir-2002

YAŞAR, Şefik, Mehmet GÜLTEKİN, Öğretimde Yeni Yaklaşımlar, Öğretimde Planlama ve Değerlendirme. Editör: Mehmet Gültekin, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir-2001

MAKALELER

HAYIRSEVER, Fahriye, “İlköğretim Okullarında Uygulanan Küme Çalışması Yönteminin Değerlendirilmesi”, Milli Eğitim Dergisi, Yıl: Kış-Bahar 2002, Sayı:153-154,

KILIÇ, Bağcı, “Oluşturmacı Fen öğretimi”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi, Yıl:1, Sayı:1 Haziran 2001, ss.10-13

İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI TEBLİĞLER DERGİSİ, Sayı:2487, Yıl: Nisan-1998, ss.544-545

SEZER, Adem, Halil TOKCAN, “İş Birliğine Dayalı Öğrenmenin Coğrafya Dersinde Akademik Başarı Üzerine Etkisi”. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi,Cilt: 23, Sayı: 3. Ankara-2003, ss. 227-242

ŞAHİN, Tuğba Yanpar, “Oluşturmacı Yaklaşımın Sosyal Bilgiler Dersinde Bilşsel ve Duyuşsal Öğrenmeye Etkisi”. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi, Yıl:I, Sayı:2. Aralık-2001, ss. 463-482

ŞAŞAN, H. Hasan, “Yapılandırmacı Öğrenme”. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı,Yaşadıkça Eğitim Dergisi. Yıl:2002, Sayı: 74-75, Ankara-2002, ss. 49-52

YAŞAR, Şefik, “Yapısalcı Kuram ve Öğrenme-Öğretme Süreci”. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Yıl:8, Sayı:1-2. Eskişehir-1998, ss. 68-75

DİĞER KAYNAKLAR

AKPINAR, Süleyman, İş ve Teknik Eğitimi Dersinde İşbirliğine Dayalı Öğrenme Yönteminin Etkililiği, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir-1999

DELEN, Hasan, Temel Eğitim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kubaşık Öğrenme Yönteminin Akademik Başarıya Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana-1998

DEVECİ, Handan, İlköğretim Dördüncü Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Probleme Dayalı Öğrenmenin Öğrencilerin Derse İlişkin Tutumlarına ,Başarılarına ve Hatırda tutma Düzeylerine Etkisi, Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir-2002

GÜRÇAN, Ayşen, Fen Öğretiminde Bilgisayar Destekli İşbirliğine Dayalı Öğrenme Yönteminin Öğrenci Başarısına Etkisi. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir-1996

TANIŞLI, Dilek, Matematik Öğretiminde Bilgi Değişme Tekniğinin Etkililiği, Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir-2002

EKLER

EK- 1

T.C
BİLECİK VALİLİĞİ
Bozüyük İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

20 OCAK 2004

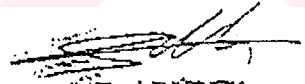
SAYI :B.08.04.M.E.M.4.11.01.02-040/248
KONU:Tez Uygulaması

BOZÜYÜK KAYMAKAMLIĞINA

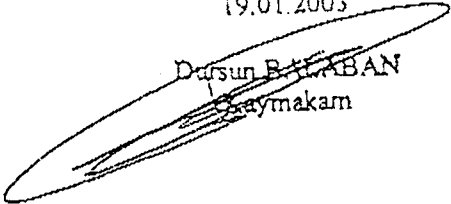
İLGİ: a) Necatibey İlköğretim Okulu Müdürlüğü'nün 19.01.2004 tarih ve 510/48 sayılı yazısı.
İLGİ: b) Çitosan İlköğretim Okulu Müdürlüğü' nün 19.01.2004 tarih ve 510/27 sayılı yazısı.

İçemiz Akpınar Şehit Vahit Elmas İlköğretim Okulu Öğretmeni Zehra Nur ERSÖZLÜ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretiminde yüksek lisans yapmakta olup "İşbirliğine Dayalı Öğrenme Yaklaşımı " konulu Tez ile ilgili olarak 2003-2004 eğitim öğretim yılı "Güzel Yurdumuz Türkiye" ünitesi süresince Çitosan İlköğretim Okulunda Tez uygulaması ve 20.01.2004 tarihinde Necatibey İlköğretim Okulunda Test çalışması yapmak istemektedir.

İlgili öğretmenin bu isteği Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.
Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Erol DÜBEK
İlçe Milli Eğitim Müdürü

OLUR
19.01.2003

Dursun B. KABAN
Kaymakam

EK- 2

HEDEFLER

1. Güzel Yurdumuz Türkiye" ünitesinde geçen kavramların anlam bilgisi.
2. Türkiye'nin dünya üzerindeki yerini tanıyabilme.
3. Yurdumuzun yeryüzü şekilleri bilgisi.
4. Yeryüzü şekillerinin yaşamımız üzerindeki etkilerini açıklayabilme.
5. Yurdumuzdaki iklim çeşitleri ile ilgili sınıflamalar bilgisi.
6. Yurdumuzdaki iklim çeşitlerinin etki alanları bilgisi.
7. Yurdumuzun doğal bitki örtüsü bilgisi.
8. Yurdumuzdaki doğal bitki örtüsünün önemini kavrayabilme.
9. Yurdumuzun akarsularını tanıyabilme.
10. Yurdumuzun akarsularının özellikleri bilgisi.
11. Yurdumuzun akarsularından sağlanan yararları açıklayabilme.
12. Yurdumuzun göllerini tanıyabilme.
13. Yurdumuzun göllerinin özellikleri bilgisi.
14. Yurdumuz göllerinden sağlanan yararları açıklayabilme.
15. Türkiye'den doğup sınır aşan akarsuların bilgisi.
16. Türkiye'den doğup sınır aşan akarsuların önemini kavrayabilme.
17. Yurdumuzu çevreleyen denizleri tanıyabilme.
18. Yurdumuzu çevreleyen denizlerin özellikleri bilgisi .
19. Yurdumuzun boğazlarını tanıyabilme.
20. Yurdumuzun boğazlarının özellikleri bilgisi.
21. Yurdumuzun kara sınırlarını tanıyabilme.
22. Yurdumuzun kara sınırlarının özellikleri bilgisi.
23. Doğal çevrenin önemini kavrayabilme.
24. Çevre sorunları ile ilgili sınıflamalar bilgisi.
25. Çevre sorunlarının doğurduğu sonuçları açıklayabilme.
26. Çevre sorunlarının çözümünde alınacak önlemleri açıklayabilme.
27. Çevre sorunlarının çözümünde üzerine düşen görevleri yapmaya istekli oluş.

28. Çevre sorunlarının çözümünde devlete düşen görevlerin farkında oluş.
29. Doğal afetlerden korunma yolları bilgisi.
30. Orman yangınlarının ülkemize verdiği zararın farkında oluş .
31. Ormanların yurdumuz için önemini kavrayabilme.

KONULAR

A. Yurdumuza Genel Bakış

1. Türkiye'nin Dünya Üzerindeki Yeri
2. Türkiye'nin Dünya Üzerindeki Yerinin Önemi

B. Yurdumuzun Doğal Durumu

1. Yeryüzü Şekilleri (Genel özellikleri verildikten sonra bunların hayatımız üzerindeki etkileri kısaca açıklanacaktır.)
2. İklimi ve Etki Alanları (Akdeniz iklimi, Karadeniz İklimi ve Karasal İklimin özellikleri ile bu iklimlerin yurdumuzdaki etki alanları haritadan da yararlanılarak belirtilecektir.)
3. Doğal Bitki Örtüsü (Doğal bitki örtüsünün genel özellikleri açıklandıktan sonra ormanlarımızın yararları üzerinde durulacaktır.)
4. Akarsuları ve Gölleri (Başlıca akarsular ve göller harita üzerinde de gösterilerek belirtilecek ve bunlardan sağlanan yararlar ile bu suların kirletilmemelerinin önemi üzerinde durulacaktır. Sınır aşan akarsularımızın ekonomik ve politik önemi de kısaca vurgulanacaktır.)
5. Yurdumuzu Çevreleyen Denizler ve Genel Özellikleri, Bunlardan Sağlanan Yararlar
6. Türkiye'nin Kara Sınırları ve Genel Özellikleri

C. Doğal Çevremizin Önemi ve Sorunları

1. Doğal Çevremiz ve Önemi
2. Çevre Sorunları ve Sonuçları

- a. Toprak Kirliliği ve Sonuçları
- b. Su (deniz, göl, akarsu)_Kirliliği ve Sonuçları (Katı atıkların ve geri dönüşümü olamayan maddelerin hava, toprak ve su kirliliğine etkileri belirtilecek, bunların değerlendirilmesi üzerinde özellikle durulacaktır.)
- c. Gürültü ve Sonuçları

. evre Sorunlarının özümü

1. evre Sorunlarının özümünde Bize Düşen Görevler
2. evre Sorunlarının özümünde Devlete Düşen Görevler

D. Doğal Afetler ve Korunma Yolları

1. Depremler ve Korunma Yolları (Deprem öncesinde alınacak önlemlerle ilgili olarak yerleşim alanının seçimi, sağlam zeminin belirlenmesi, bina yapımı, bina yapımında kullanılması gereken malzemelerin kalitesi ve bu konularla ilgili yasal düzenlemeler öğrencinin düzeyine uygun olarak verilecektir.)
2. Erozyon ve Önleme alışmaları (TEMA Vakfı ve bu kuruluşun, bu alandaki çalışmaları üzerinde de durulacaktır.)
3. Sel Baskınları ve Önleme alışmaları
4. Toprak Kayması ve Önleme alışmaları
5. ığ ve Buna Karşı Alınabilecek Önlemler
6. Yangınlar (Özellikle ülkemizdeki orman yangınlarının sonuçları üzerinde durulacaktır.)

EK- 3

ÇALIŞMA YAPRAĞI

Aşağıdaki soruları yanıtlayınız. Tüm soruları yanıtladıktan sonra yanınızdaki arkadaşınızla yanıtlarınızı karşılaştırınız. Anlamadığınız veya yapamadığınız sorular varsa kümedeki diğer arkadaşlarınıza sorun. Eğer küme olarak sorularınız varsa diğer kümelerden yardım isteyin. Adı soyadı yazılı bölümlere adlarınızı yazınız. Birbirinizi sürekli desteklerseniz başarılı olacağınızı unutmayınız.

Adı Soyadı:	Adı Soyadı:
Tarih:23.02.2004	Tarih:23.02.2004
Konu: Yurdumuzun iklimi ve etki alanları, Doğal Bitki Örtüsü	Konu: Yurdumuzun iklimi ve etki alanları, Doğal Bitki Örtüsü
1. Yurdumuzda en çok görülen iklim tipi hangisidir?	1. Yurdumuzda üç iklim tipinin de görüldüğü bölgemiz hangisidir?
2. Maki bitki topluluğu hangi iklim tipinin görüldüğü sahalarda yayılış gösterir?Özellikleri nelerdir?	2. Bozkır hangi iklimin görüldüğü yerlerde bulunur? Özellikleri nelerdir?
3. Kurakçıl ,otsu bitkilerden oluşan bir bölgede hangi iklim tipi görülmektedir?	3. Türkiye’de ormanların en çok görüldüğü Karadeniz Bölgesinde nasıl bir iklim görülmektedir?

EK- 4

KONU SINAVI

ADI:

27.02.2004

SOYADI:

Süre:40'

NO:

SORULAR

- 1.Yurdumuzda hangi iklim tipleri görülmektedir? Yazınız.
2. Sık ormanlık arazilerin yoğun olarak görüldüğü bir yerde iklim nasıl olabilir?
- 3.Zeytin ve turunçgillerin yetişmesine en uygun iklim hangisidir?Adını yazınız.
- 4.Ormanların ve ormanlardan elde ettiğimiz ürünlerin günlük yaşamımızdaki önemini kısaca yazınız?
- 5.Yurdumuzda akarsulardan yararlanma yollarını yazınız.
- 6.Akdeniz'e dökülen akarsularımızdan üçünün adını yazınız.
- 7.Yurdumuzun Doğu Anadolu Bölgesi'nden doğarak Hazar denizine dökülen akarsularımızın adlarını yazınız.
- 8.Yurdumuzun dışında doğarak yurdumuz sınırları içinde Ege ve Akdeniz'e dökülen akarsuların adlarını yazınız.
- 9.Yurdumuzdan doğarak diğer ülkelere dökülen akarsular bu ülkeler için neden önemlidir?Kısaca açıklayınız.
- 10.Akarsularımızın bazıları sularını denize ulaştıramazlar.Bu tür alanlara kapalı havza denir.Kapalı havzalara Türkiye'den iki örnek veriniz.

Not,Her soru 10 puandır.Başarılar dilerim.

“Güzel Yurdumuz Türkiye” Ünitesi Belirtke Tablosu

I. Bilişsel Alan

1. Bilgi Basamağındaki Hedefler

1. Güzel Yurdumuz Türkiye" ünitesinde geçen kavramların anlam bilgisi
2. Türkiye'nin dünya üzerindeki yerini tanıyabilme
3. Yurdumuzun yeryüzü şekilleri bilgisi
5. Yurdumuzdaki iklim çeşitleri ile ilgili sınıflamalar bilgisi
6. Yurdumuzdaki iklim çeşitlerinin etki alanları bilgisi
7. Yurdumuzun doğal bitki örtüsü bilgisi
9. Yurdumuzun akarsularını tanıyabilme
10. Yurdumuzun akarsularının özellikleri bilgisi.
12. Yurdumuzun göllerini tanıyabilme.
13. Yurdumuzun göllerinin özellikleri bilgisi
15. Türkiye'den doğup sınır aşan akarsuların bilgisi
17. Yurdumuzu çevreleyen denizleri tanıyabilme
18. Yurdumuzu çevreleyen denizlerin özellikleri bilgisi .
19. Yurdumuzun boğazlarını tanıyabilme
20. Yurdumuzun boğazlarının özellikleri bilgisi
21. Yurdumuzun kara sınırlarını tanıyabilme
22. Yurdumuzun kara sınırlarının özellikleri bilgisi
24. Çevre sorunları ile ilgili sınıflamalar bilgisi
29. Doğal afetlerden korunma yolları bilgisi

2. Kavrama Basamağındaki Hedefler

4. Yeryüzü şekillerinin yaşamımız üzerindeki etkilerini açıklayabilme
8. Yurdumuzdaki doğal bitki örtüsünün önemini kavrayabilme

- 11. Yurdumuzun akarsularından sağlanan yararları açıklayabilme
- 14. Yurdumuz göllerinden sağlanan yararları açıklayabilme
- 16. Türkiye'den doğup sınır aşan akarsuların önemini kavrayabilme
- 23. Doğal çevrenin önemini kavrayabilme.
- 25. Çevre sorunlarının doğurduğu sonuçları açıklayabilme
- 26. Çevre sorunlarının çözümünde alınacak önlemleri açıklayabilme
- 31. Ormanların yurdumuz için önemini kavrayabilme

II. Duyuşsal Alan

1. Alma Basamağındaki Hedefler

- 28. Çevre sorunlarının çözümünde devlete düşen görevlerin farkında oluş
- 30. Orman yangınlarının ülkemize verdiği zararın farkında oluş .

2. Tepkide Bulunma Basamağındaki Hedefler

- 27. Çevre sorunlarının çözümünde üzerine düşen görevleri yapmaya istekli oluş

“GÜZEL YURDUMUZ TÜRKİYE” ÜNİTESİ BELİRTKE TABLOSU DÖKÜMÜ

Konular	Bilişsel Alan		Duyuşsal Alan		Toplam
	Bilgi	Kavrama	Alma	Tepkide Bulunma	
Yurdumuza Genel Bakış	2	-	-	-	2
Yurdumuzun Doğal Durumu	15	5	-	-	20
Doğal Çevremizin Önemi ve Sorunları	-	1	-		1
Çevre Sorunlarının Çözümü	1	2		1	4
Doğal Afetler ve Korunma Yolları	1	-	3		4
Toplam	19	8	3	1	31

KİŞİSEL BİLGİLER ANKETİ

SEVGİLİ ÖĞRENCİLER,

Aşağıdaki sorular bilimsel bir çalışmada kullanılmak üzere hazırlanmıştır.Soruları atlamadan, dikkatlice okuyunuz.Sonra soruların yanında ya da karşısında bulunan seçeneklerden sizce uygun olanın önündeki parantezin içine (X) işareti koyunuz ya da ilgili yerleri yazıyla doldurunuz.

- 1.Adı :
2.Soyadı :
3.Sınıfı :
4.Doğum tarihi :
5.Cinsiyeti : () Kız () Erkek
6.Aile Durumu

ANNE :sağ(),öz(),üvey()
Öğrenim Durumu;
Mesleği :

BABA :sağ(), öz(),üvey()
Öğrenim Durumu :
Mesleği :

7.Ailenizin ortalama aylık geliri :

- ()100 milyon ve aşığı ()101-200 milyon arası ()201-300 milyon arası
()301-400 milyon arası ()401-500 milyon arası ()501- ve üzeri

8.Okul dışında Sosyal bilgiler dersi için herhangi bir özel ders alıyor veya özel dershaneye gidiyor musunuz?

- () EVET () HAYIR

BAŞARI TESTİ

AÇIKLAMA

Bu test sizin “Güzel Yurdumuz Türkiye” ünitesindeki bazı bilgi ve becerileri ne derece öğrendiğinizi belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Testte 62 soru bulunmaktadır. Soruları ve seçenekleri dikkatle okuduktan sonra doğru yanıt olabileceğini düşündüğünüz seçeneğin üzerine (X) işareti koyunuz. Süreniz 70 dakikadır. Başarılar dilerim.

SORULAR

1. Aşağıdakilerden hangisinin tanımı yanlış verilmiştir?

- A. Plato: Akarsular tarafından derince yarılmış yüksek düzlüklere denir.
- B. Bozkır: Karasal iklimin tipik bitki örtüsüdür.
- C. Ova: Akarsuların yüzeyden aktığı genellikle alüvyonla örtülü , çevresine göre yükseltisi az olan geniş düzlüklere denir.
- D. Göl: Kıta’ların arasını dolduran büyük su kütlelerine denir.

2. “Toprak ,taş, kaya parçalarının veya tabakaların aniden yer değiştirmesi olayına.....”denir.

Yukarıdaki boşluğa aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- A. Erozyon
 - B. Deprem
 - C. Heyelan
 - D. Sel
3. Ülkemizin Dünya üzerindeki yeri ve konumu ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?
- A. Kuzey yarım kürededir.
 - B. Kuzey kutup noktasına göre Ekvator’a daha yakındır.
 - C. Hem Asya, hem de Avrupa kıt’asında toprakları vardır.
 - D. Güney yarım kürededir.

4.Türkiye'nin Dünya üzerindeki yeri ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A. Kuzey yarım kürededir
- B. Kuzey kutbuna Ekvatordan daha yakındır
- C. Güney kutbuna Ekvatordan daha yakındır.
- D. Güney yarım kürededir.

5.Ülkemizde yükseltilerin en fazla olduğu bölgemiz aşağıdakilerden hangisidir?

- A. Doğu Anadolu Bölgesi
- B. İç Anadolu Bölgesi
- C. Karadeniz Bölgesi
- D. Ege Bölgesi

6.Aşağıdaki kıyılarımızdan hangisi yurdumuzun en girintili- çıkıntılı kıyılarını teşkil eder?

- A. Akdeniz Kıyıları
- B. Ege Kıyıları
- C. Marmara Kıyıları
- D. Karadeniz kıyıları

7.Aşağıdakilerden hangisi Ege denizi kıyılarında doğal limanların bulunmasının nedenlerinden biridir?

- A.Dağların denize paralel uzanması
- B.Plaajların çok yer tutması
- C. Kıyılarda hava sıcaklıklarının yüksek olması
- D. Kıyıların çok girintili çıkıntılı olması

8.Çayın Doğu Karadeniz bölümü kıyı kesiminde yetiştirilmesinde aşağıdakilerden hangisinin önemli rolü vardır?

- A. Kışların soğuk ve kar yağışlı geçmesi
- B. Sulanabilen alanların az olması
- B.Çayırın çok yer tutması
- D. Yağışın bol,sıcaklığın elverişli olması

9.İklim tiplerinin oluşmasında aşağıdakilerden hangisinin etkisi yoktur?

- A. Denizin etkisi
- B. Yeryüzü şekillerinin etkisi
- C. Nüfusun etkisi
- D. Dağların uzanış doğrultularının etkisi

10.-Her mevsimde yağış görülür.

C. Hayvanların çoğalması

D. Yağışların artması

17. Aşağıdakilerden hangisi Ege Bölgesi'nde yer alan akarsulardan biridir?

A. Aras Nehri

B. Büyük Menderes Nehri

C. Kızılırmak Nehri

D. Sakarya Nehri

18. Aşağıdakilerden hangisi Karadeniz'e dökülen akarsularımızdan biri değildir?

A. Kızılırmak Nehri

B. Sakarya Nehri

C. Yenice Irmağı

D. Bakırçay

19. Aşağıdakilerden hangisi Doğu Anadolu'nun yüksek dağlarından doğarak Basra Körfezine dökülen nehirlerimizden biridir?

A. Seyhan

B. Fırat

C. Aras

D. Gediz

20. Aşağıdaki akarsulardan hangisi, diğerlerinden farklı bir denize dökülmektedir?

A. Seyhan

B. Bakırçay

C. Manavgat

D. Asi

21. Aşağıdakilerden hangisi, akarsulardan yurdumuzda faydalanma yollarından biri değildir?

A. Elektrik enerjisi üretimi

B. Balıkçılık yapılması

C. Depremlere karşı önlem alma

D. İçme ve kullanma suyu temini

22. Aşağıdakilerden hangisi yurdumuzdaki akarsulardan sağlanan yararlarından biridir?

A. Havayı temizler

B. Elektrik enerjisi üretiminde kullanılır

C. İçme ve kullanma suyu sağlar

D. Su taşkınlarını önler

23. Aşağıdakilerden hangisi, yurdumuzda yer alan göllere örnek gösterilemez?

A. Van gölü

B. Tuz gölü

C.Eğridir gölü

D. Urmiye gölü

24.Göller yöresi hangi bölgemizde yer alır?

A. Doğu Anadolu Bölgesi

B. Akdeniz Bölgesi

C. Marmara Bölgesi

D. İç Anadolu Bölgesi

25.Aşağıdaki göllerden hangisinin suyu sodalıdır?

A. Van gölü

B. Tuz gölü

C. Beyşehir gölü

D. Eğridir gölü

26.Aşağıdaki göllerden hangisinden tuz üretiminde faydalanılmaktadır?

A. Van gölü

B. Tuz gölü

C. Burdur gölü

D. Sapanca gölü

27. Aşağıdakilerden hangisi ülkemizdeki göllerin ekonomik önemi arasında yer almaz?

A. Balıkçılık yapılması

B. Ulaşımında yararlanılması

C. Tuz ve soda üretimi

D. Akarsulara kaynaklık etmesi

28.Aşağıdakilerden hangisi yurdumuzdaki göllerden sağlanan yararlardan biri değildir?

A. Tuz üretiminde yararlanılır

B. Ulaşımında yararlanılır

C. Sulamada yararlanılır

D. Çığ düşmesini engellemede yararlanılır

29.Aşağıdakilerden hangisi yurdumuzda doğup sınır aşan akarsulardan biri değildir?

A. Çoruh Nehri

B. Aras Nehri

C. Gediz Nehri

D. Fırat Nehri

30.Aşağıdakilerden hangisi yurdumuzdan doğup sınır aşan akarsulardan biridir?

A. Dicle Nehri

B. Dalaman Nehri

C. Seyhan Nehri

D. Gediz Nehri

31.Yurdumuzdaki akarsular ülke ekonomimiz için neden önemlidir?

A. Erozyonu önlediğinden

B. Yurdumuza birçok fayda sağladığından

C. Çığ düşmesini engellediğinden

D. Su taşkınlarını engellediğinden

32. Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'den doğup sınır aşan akarsuların diğer ülkeler için önemli olmasının nedenlerinden biridir?

- A. Türkiye'den geldikleri için
- B. Bol alüvyon ve su taşıdıkları için
- C. Suları sıcak olduğu için
- D. Mevsimlere göre su miktarı değiştiği için

33. Aşağıdakilerden hangisi bir iç denizimizdir?

- A. Marmara Denizi
- B. Kara Deniz
- C. Ege Denizi
- D. Ak Deniz

34. Yurdumuzda balık miktarı bakımından en zengin olan ve balıkçılığın en gelişmiş olduğu denizimiz hangisidir?

- A. Ak Deniz
- B. Marmara Denizi
- C. Kara Deniz
- D. Ege Denizi

35. Tuzluluk oranı en fazla olan denizimiz aşağıdakilerden hangisidir?

- A. Kara Deniz
- B. Ak Deniz
- C. Ege Denizi
- D. Marmara Denizi

36. Cebelitarık Boğazı'yla Atlas okyanusuna açılan deniz aşağıdakilerden hangisidir?

- A. Ege Denizi
- B. Marmara Denizi
- C. Kara Deniz
- D. Ak Deniz

37. Akdeniz'i Kızıldeniz ve Hint okyanusuna bağlayan kanal aşağıdakilerden hangisidir?

- A. Süveyş Kanalı
- B. Kiel Kanalı
- C. Korint Kanalı
- D. Panama Kanalı

38. Karadeniz'i Marmara Denizine bağlayan boğaz aşağıdakilerden hangisidir?

- A. Cebelitarık Boğazı
- B. Çanakkale Boğazı
- C. İstanbul Boğazı
- D. Bering boğazı

39. Aşağıdakilerden hangisi yurdumuzdaki boğazlardan biridir?

- A. Bering Boğazı
- B. Çanakkale Boğazı
- C. Hürmüz Boğazı
- D. Cebelitarık Boğazı

40. Aşağıdakilerden hangisi boğazlarımızdan yararlanma yollarından biridir?

- A. Deniz ticaretinin gelişmesini sağlar
- B. Tuz üretiminde yararlanılır
- C. Elektrik üretiminde faydalanılır

D. Sulamada faydalanılır

41. "Türkiye'nin sekiz ülke ile kara sınırı vardır."Aşağıdakilerden hangisi bu ülkelerden biri değildir?

- A. Gürcistan
B. İngiltere
C. Yunanistan
D. Ermenistan

42.Aşağıdakilerden hangisi doğudaki sınır komşularımızdan biridir?

- A. Gürcistan
B. Yunanistan
C. Bulgaristan
D. Suriye

43.Aşağıdakilerden hangisi İran sınırımızda bulunan bir gümrük kapımızdır?

- A. Nusaybin-Cilvegözü
B. Kapıkule-İpsala
C. Gürbulak-Esendere
D. Sarp-Akkaya

44.Aşağıdakilerden hangisi, Suriye ile olan sınırımızda bulunan bir gümrük kapısıdır?

- A. Kapıkule
B. Habur
C. Gürbulak
D. Nusaybin

45. Doğal çevre dengesinin bozulması sonucunda aşağıdakilerden hangisi oluşmaz?

- A. Ozon tabakasının incilmesi
B. Asit yağmurları
C. Bitki ve hayvan türlerinin azalması
D. Ticaretin gelişmesi

46. "Doğal çevremizi korumamız gereklidir". Aşağıdakilerden hangisi bunun bir nedeni olamaz?

- A. Canlıların yaşamlarını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmeleri için
B. Ormanlarımızın daha uzun yaşamaları için
C. Gelecek nesillere temiz bir çevre bırakabilmek için
D. Depremlere karşı korunabilmek için

47.Aşağıdakilerden hangisi hava kirliliğinin sebeplerinden biri olamaz?

- A. Fabrika atıkları
B. Ev bacalarından çıkan dumanlar
C. Çöp yığınlarından çıkan gazlar

D. Orman alanlarının genişlemesi

48. Aşağıdakilerden hangisi toprak kirliliğinin sebeplerinden biri olamaz?

- A. Asit yağmurları
- B. Tarım bitkileri üretimi
- C. Yanlış tarım teknikleri
- D. Kanalizasyon atıkları

49. Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'deki çevre sorunlarının önlem alınmadığı takdirde gelecekte meydana getireceği sonuçlarından biri olamaz?

- A. Bitki ve Hayvanların yok olması
- B. Hastalıkların artması
- C. Üretimin düşmesi
- D. Balıkçılığın artması

50. Aşağıdakilerden hangisi çevre sorunlarının gelecekte meydana getireceği sonuçlardan biridir?

- A. Doğal çevre bozulur
- B. Verimli topraklar artar
- C. Hava temizlenir
- D. Gürültü azalır

51. Aşağıdakilerden hangisi çevre sorunlarının çözümünde alınacak önlemlerden biri olamaz?

- A. Yaşadığımız her ortamı temiz tutmak
- B. Avlanma kurallarına uymak
- C. Doğal kaynakları dengeli kullanmak
- D. Nüfus artışını önlemek

52. Aşağıdakilerden hangisi çevre sorunlarının çözümünde alınacak önlemlerden biridir?

- A. Çöplerimizi çöp kutusu olmadığında bir köşeye atmamız
- B. Çevreyi kirletenleri uyarmamız, davranışlarımızla örnek olmalıyız
- C. Ödevlerimizi zamanında yapmalıyız
- D. Canımızın istediği gibi eğlenmeliyiz

Aşağıdaki sorular duyuşsal alanın tepkide bulunma basamağı ile ilgilidir. Lütfen dikkatlice okuyup, cevaplayınız.

53. "Çevre sorunlarının çözümü için yapılan etkinliklere isteyerek katılıyorum."

Yukarıdaki tümceyi okuyup sizin duygularınızı hangi seçenek yansıtıyorsa ,onu işaretleyiniz.

- A. Her zaman B. Çoğu zaman C. Ara sıra D. Hiçbir zaman

54.Aşağıdaki tümceyi okuyarak sizin duygularınızı hangi seçenek yansıtıyorsa onu işaretleyiniz

“Çevre sorunlarının çözümünde verilen görevi isteyerek yerine getiririm.”

- A. Çoğu zaman B. Ara sıra C. Her zaman D. Hiçbir zaman

55.Aşağıdakilerden hangisi çevre sorunlarının çözümünde devlete düşen görevlerden biri olamaz?

- A. Yasalar, günümüz şartlarına uygun düzenlenmelidir
B. Eğitim yoluyla bireylerde çevre bilinci oluşturulmalıdır
C. Tarım ilaçlarının kullanımında yasalara uyulmalıdır
D. Barajlar yapılmalıdır

56.Aşağıdakilerden hangisi çevre sorunlarının çözümünde devlete düşen görevlerden biridir?

- A. Davranışlarımızla örnek olmalıyız.
B. Doğanın sessizliğini bozacak davranışlardan kaçınmalıyız
C. Yasalar günümüz şartlarına uygun düzenlenmelidir
D. Avlanma kurallarına uymalıyız

57.Aşağıdakilerden hangisi doğal afetlerden korunmak için yapmamız gerekenlerden birisi değildir?

- A. Doğal bitki örtüsü korunmalıdır
B. Teraslandırma çalışmaları yapılmalıdır
C. Yamaçlar ağaçlandırılmalıdır
D. Turistik yerler korunmalıdır

58.Aşağıdakilerden hangisi depremden korunma yollarından biridir?

- A. Barajlar yapılmalıdır
B. Binalar sağlam zemin üzerine yapılmalıdır
C. Topraklar nadasa bırakılmalıdır
D. Tarihi ve turistik yerler sık sık ziyaret edilmelidir

59.Aşağıdakilerden hangisi orman yangınlarının yol açtığı sorunlardan biri değildir?

- A. Yeşil alanların yok olması

B. Hayvanların barınacak yer bulamaması

C. Ulaşım imkanlarının azalması

D. Erozyonun artması

60. Aşağıdakilerden hangisi orman yangınlarının ülkemize verdiği zararlardan biri değildir?

A. Can kaybına yol açar

B. Ülke ekonomisini ve doğal dengesini bozar

C. Sular kirlenir

D. Göllerin seviyeleri düşer

61. Aşağıdakilerden hangisi ormanlarımızın korunmasının sebeplerinden biri olamaz?

A. Havayı temizlediğinden

B. Erozyonu önlediğinden

C. Çiğ düşmesinin engellediğinden

D. Havalanın soğumasını sağladığı için

62. Aşağıdakilerden hangisi ormanlarımızın korunmasında üzerimize düşen sorumluluklardan biri olamaz?

A. Ormanlarda çok dikkatli olmalı ,ateş yakmamalıyız

B. Ormanlara zarar verici davranışlarda bulunan insanları uyarmalıyız

C. Ormanlarda istediğimiz gibi piknik yapmalıyız

D. Ormanlarımızı kirletecek davranışlarda bulunmamalıyız

**“GÜZEL YURDUMUZ TÜRKİYE” ÜNİTESİ DENEY GRUBU DERS
PLANLARI VE UYGULANMIŞ
İŞBİRLİĞİNE DAYALI ÖĞRENME MATERYALLERİ
ÖRNEKLERİ**

DERS PLANI

Dersin Adı	: Sosyal Bilgiler
Sınıf ve Şube	: 5A
Tarih	: 23.02.2004
Süre	: (40'+40')
Konu	: Yurdumuzun iklimi ve etki alanları, Doğal bitki örtüsü
Yöntem ve Teknikler	: İşbirliğine dayalı öğrenme (Öğrenci takımları ve başarı bölümleri tekniği),Soru-cevap
Kaynaklar,Araç ve Gereçler	: Ders kitapları,Dergiler,ansiklopediler, haritalar, öğretmen tarafından hazırlanmış işbirliğine dayalı öğrenme materyalleri

Hedefler ve Davranışlar

1. Yurdumuzun iklimi ve etki alanları hakkında bilgi edinebilme
2. Yurdumuzun doğal bitki örtüsü bilgisi

Öğrenme ve Öğretme Etkinlikleri

I. Giriş

1. 1. Dikkat Çekme: Öğretmen “Çocuklar, yurdumuzda kışları neden kutup bölgeleri kadar soğuk, yazları ise çöl kadar sıcak yaşanmadığını merak ettiniz mi? Diye sorarak cevaplamaları için kısa bir süre bekledikten sonra öğrencilere yurdumuzun ılıman iklim kuşağında bulunduğu bu nedenle sıcaklıkların normal seyrettiğini anlatır. Öğretmen

ayrıca yurdumuzda birçok iklim çeşidi görülür ve bunların hepsinin kendine has doğal bitki örtüsü vardır.” diyerek öğrencilerin dikkatini konuya çeker.

1. 2. Güdüleme: Yurdumuzdaki iklim çeşitleri bitki örtülerini bilmenin bize sağlayacağı faydalar anlatılarak konunun önemine değinilecek.

1. 3. Gözden geçirme: Öğretmenin öğrencilerine “ Bu dersin sonunda Türkiye’deki iklim çeşitleri ve doğal bitki örtülerini öğrenmiş olacaksınız” demesi.

1. 4. Derse geçiş: Öğretmenin “Evet çocuklar şimdi bu iklim çeşitlerini hep birlikte öğrenmeye ne dersiniz? Diye sorarak öğrencilerden harita ve kitaplarını çıkarmalarını ister.

2. Geliştirme

Öğretmen Sunumu:

Çevremizde gördüğümüz bitkiler hayatımızla iç içedir. Bu bitkilerin büyüebilmesi için uygun hava koşulları bulunmalıdır. Bu nedenle hava durumu hayatımızda önemli bir yere sahiptir. Peki hava durumuna bağlı olarak sıcaklıkların artmasını ya da azalmasını sağlayan nedir? Biliyor musunuz?

2. 1. Havanın sıcak veya soğuk, kuru veya yağışlı olması oradaki iklimin karakterini belirtir. İklim bir yerde görülen uzun süreli ve genelde değişmeden aynı özellikleri gösteren hava olayıdır. Hava durumu ise bir bölgenin günlük veya haftalık hava değişimleridir. Türkiye’de çeşitli iklim tipleri görülür. Bu iklim tipleri bölgelere göre de değişiklik gösterir.

2. 2. Bu çeşitliliğin sebepleri açıklanacak.

2. 3. Yurdumuzda görülen iklim tipleri ve özellikleri açıklanacak. (Akdeniz iklimi, karadeniz iklimi, karasal iklim).

2. 4. Akdeniz ikliminin özellikleri ve görüldüğü yerler anlatılacak.

2. 5. Karadeniz ikliminin özellikleri ve görüldüğü yerler anlatılacak.

2. 6. Karasal iklimin özellikleri ve görüldüğü yerler anlatılacak.
2. 7. Değişik iklim türlerinin görüldüğü yerlerde birbirinden farklı bitki örtüleri görülür. İklim'e göre kendiliğinden yetişen bitki topluluğuna doğal bitki örtüsü denir.
2. 8. Akdeniz ikliminin görüldüğü yerlerde genellikle kızılçam ormanları ile bütün yıl yeşil kalabilen çalı ve bodur bir ağaç topluluğu olan makiler görülür. Maki doğal bitki örtüsü olan kızılçamların tahribi ile ortamda baskın duruma gelen orman altı çalı kuşağıdır.
2. 9. Karadeniz ikliminin görüldüğü yerlerde sık yağışlar ve uygun hava koşulları nedeniyle daha çok ormanlara rastlanır.
2. 10. Karasal iklimin hâkim olduğu yerlerde yağışların az ve havaların çok sıcak veya çok soğuk olmasından dolayı geniş bozkırlar görülür. Bozkırlar, kurakçıl otsu bitkilerden oluşan ağaçsız doğal bölgelerdir.

Küme Çalışması:

Tüm sınıf öğretiminden sonraki saat her kümeye ikişer adet olmak üzere “çalışma yaprakları” dağıtılacak. Çalışma yapraklarında, işlenen konu ile ilgili, iki sütun halinde sorular yer almaktadır. Küme içinde yan yana oturan öğrencilerin birlikte bu soruları yanıtlamaları istenecek. Öğrencilerden biri kendi kutucuğundaki soruları yanıtlarken, diğer arkadaşı (denetleyici) onu dinler. Soruları çözen öğrencinin önce sesli olarak soruyu okuması ve yanıtlaması istenecek. Bu arada denetleyici rolündeki öğrenci arkadaşını dikkatlice dinler. İlk soru yanıtlandıktan sonra denetleyici olan öğrenci sorusunu okuyup yanıtlayacak, diğer arkadaşı denetleyici görevini üstlenecek. Çalışma yaprağındaki tüm sorular bu şekilde yanıtlandıktan sonra küme üyeleri soruların yanıtlarını karşılaştıracaklar. Eğer yanıtlar doğruysa birbirlerini kutlamaları istenecek. Eğer sorular doğru olarak yanıtlanmamışsa soru üzerinde tartışmalarını istenecek. Yine yanıt bulamazlar ise öğrencilerin hep birlikte ellerini havaya kaldırmaları istenecek ve öğretmen kümenin yanına giderek sorunun çözümünde yardımcı olacak.

3. Sonuç

Çalışma yapraklarını doğru cevaplayanların haftanın son gününde yapılacak olan izleme testinde daha başarılı olabileceği sylenecck.

4. Değerlendirme

Çalışma yaprakları ğretmen tarafından kontrol edilerek cevaplar değerlendirilecek.

Sınıf ğretmeni

Okul Müdürü

**“GÜZEL YURDUMUZ TÜRKİYE” ÜNİTESİ DERS PLANLARI VE
UYGULANMIŞ
İŞBİRLİĞİNE DAYALI ÖĞRENME MATERYALLERİ
ÖRNEKLERİ**

DERS PLANI

Dersin Adı	: Sosyal Bilgiler
Sınıf ve Şube	: 5A
Tarih	: 25.02.2004
Süre	: 40 Dakika
Konu	: Yurdumuzun doğal bitki örtüsü, ormanların yararları
Yöntem ve Teknikler	: İşbirliğine dayalı öğrenme (öğrenci takımları ve başarı bölümleri tekniği), soru-cevap
Kaynaklar, Araç ve Gereçler	: Ders kitapları, dergiler, ansiklopediler, haritalar, öğretmen tarafından hazırlanmış İşbirliğine dayalı öğrenme materyalleri

Hedefler ve Davranışlar

1. Yurdumuzun doğal bitki örtüsü hakkında bilgi edinebilme, önemini kavrayabilme.

Öğrenme ve Öğretme Etkinlikleri

1. Giriş

1. 1. Dikkat Çekme: Öğretmenin “Orman ürünleri nelerdir?” diyerek öğrencilerin dikkatini konuya çekmesi

1. 2. Güdüleme: Orman ürünlerini günlük hayatımızda nerelerde kullandığımızla ilgili bilgiler verildikten sonra yaşamımızdaki yeri ve önemi üzerinde durulacak.

1. 3. Gözden geçirme: Öğretmen öğrencilerine “ Bu dersin sonunda Türkiye’deki orman ürünlerini ve bunlardan faydalanma yollarını öğrenmiş olmak ister misiniz? ” diye sorarak öğrencileri ikinci kez motive eder.

1. 4. Derse geçiş: Öğretmen öğrencilerine “Çocuklar yurdumuzda ormanların en sık görüldüğü bölgemizin hangisi olduğunu hatırladınız mı? ” diyerek Karadeniz Bölgesinde ormanlardan elde edilen ürünlerden kısaca bahseder.

2. Geliştirme

Öğretmen Sunumu:

2. 1. Orman ürünleri nelerdir? Orman ürünleri, selüloz, odun, palamut, kereste, reçine ve katran gibi ürünlerdir.
2. 2. Ormanlarımızın büyük bölümü yağışlı bölgelerimizdedir. Karadeniz Bölgesi orman bakımından en zengin bölgedir. Akdeniz, Marmara ve Ege bölgeleri bu bölgemizi izler. İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri ise kurak olduğundan ve uzun bir zamandan beri tahrip edilmiş olduğundan çok az orman alanına sahiptir.
3. Ormanların faydaları okunup açıklanacak.

Küme Çalışması:

Tüm sınıf öğretiminden sonraki saat her kümeye ikişer adet olmak üzere “çalışma yaprakları” dağıtılacak. Çalışma yapraklarında, işlenen konu ile ilgili, iki sütun halinde sorular yer almaktadır. Küme içinde yan yana oturan öğrencilerin birlikte bu soruları yanıtlamaları istenecek. Öğrencilerden biri kendi kutucuğundaki soruları yanıtlarken diğer arkadaşı (denetleyici) onu dinler. Soruları çözen öğrencinin önce sesli olarak soruyu okuması ve yanıtlaması istenecek. Bu arada denetleyici rolündeki öğrenci arkadaşını dikkatlice dinler. İlk soru yanıtlandıktan sonra denetleyici olan öğrenci sorusunu okuyup yanıtlayacak, diğer arkadaşı denetleyici görevini üstlenecek. Çalışma yaprağındaki tüm sorular bu şekilde yanıtlandıktan sonra küme üyeleri soruların yanıtlarını karşılaştıracaklar. Eğer yanıtlar doğruysa birbirlerini kutlamaları istenecek. Eğer sorular doğru olarak yanıtlanmamışsa soru üzerinde tartışmalarını istenecek. Yine yanıt bulamazlar ise öğrencilerin hep birlikte ellerini havaya kaldırmaları istenecek ve öğretmen kümenin yanına giderek sorunun çözümünde yardımcı olacak.

3. Sonuç

Çalışma yapraklarını doğru cevaplayanların haftanın son gününde yapılacak olan izleme testinde daha başarılı olabileceği sylenecel.

4. Değerlendirme

Çalışma yaprakları ğretmen tarafından kontrol edilerek cevaplar değerlendirilecek.

Sınıf ğretmeni

Okul Müdürü

**GÜZEL YURDUMUZ TÜRKİYE” ÜNİTESİ DERS PLANLARI VE
UYGULANMIŞ
İŞBİRLİĞİNE DAYALI ÖĞRENME MATERYALLERİ
ÖRNEKLERİ**

DERS PLANI

Dersin Adı	: Sosyal Bilgiler
Sınıf ve Şube	: 5A
Tarih	: 26.02.2004
Süre	: (40'+40')
Konu	: Yurdumuzun Akarsuları
Yöntem ve Teknikler	: İşbirliğine dayalı öğrenme (öğrenci takımları ve başarı bölümleri tekniği),Soru-cevap
Kaynaklar,Araç ve Gereçler	: Ders kitapları, dergiler, ansiklopediler, haritalar, öğretmen tarafından hazırlanmış İşbirliğine dayalı öğrenme materyalleri

Hedefler ve Davranışlar

- 1.Yurdumuzun akarsularını tanıyabilme.
- 2.Yurdumuzun akarsularından sağlanan yararları açıklayabilme.

Öğrenme ve Öğretme Etkinlikleri

1. Giriş

1. 1. Dikkat Çekme: Öğretmen öğrencilerine “Bu güne kadar hiç akarsu gözdünüz mü? Ülkemizde birçok akarsu bulunmaktadır, akarsuyun ne olduğunun bilen var mı?” diye sorarak öğrencilerin dikkatini konuya çekmesi

1. 2. Güdüleme: Akarsuyun tanımını kısaca yapıldıktan sonra öğrencilerden haritalarını çıkarıp akarsuların haritada nasıl gösterildiği anlatılacak ve öğrencilerin haritadan buldukları akarsuların adlarını söylemeleri istenecek

1. 3. Gözden geçirme: Öğretmen öğrencilerine “Akarsular ülkemiz için ve canlı yaşam için önemlidir. Bu dersin sonunda Türkiye’deki akarsuları ve bunlardan yararlanma yollarını öğrenmiş olacaksınız” demesi.

1. 4. Derse geçiş: Öğrencilerle birlikte haritadan bulunan akarsular tahtaya yazılarak derse giriş yapılacaktır.

2. Geliştirme

Öğretmen Sunumu:

2.1. Öğrencilere yaşadıkları çevrede yer alan akarsuların adları sorulacaktır. Bildikleri akarsuların isimleri söylenilecek.

2. 2. Türkiye’de yer alan önemli akarsuların adları söylenilecek ve bu akarsuları haritada bulmaları istenecek.

2. 3. Haritalardan buldukları ve tahtaya yazılmış olan akarsuların isimlerini defterlerine yazmaları istenecek.

2. 4. Kara Deniz’e, Marmara Denizine, Ege Denizine ve Ak Deniz’e dökülen önemli akarsular haritadan buldurulup yazılacaktır.

2. 5. Başka ülkelerden doğup ülkemiz sınırları dahilinde denize dökülen akarsular ve ülkemizden doğup başka ülkelere denize dökülen akarsularımızın adları söylenecek ve yerleri haritadan buldurulacaktır.

2. 6. Yurdumuz sınırlarında doğup, sınırlarımız dışında denize dökülen Çoruh, Aras, Kura, Fırat ve Dicle nehirleri hakkında bilgiler verilip yerleri haritadan buldurulacaktır.

2. 7. Yurdumuzdaki akarsulardan yararlanma yolları öğrencilere sorulacaktır. Alınan cevapların da yardımıyla akarsularda yararlanma yolları belirtilecek. Konularla ilgili özetler defterlere yazdırılacaktır.

Küme Çalışması:

Tüm sınıf öğretiminden sonraki saat her kümeye ikişer adet olmak üzere “çalışma yaprakları” dağıtılacak. Çalışma yapraklarında, işlenen konu ile ilgili, iki sütun halinde sorular yer almaktadır. Küme içinde yan yana oturan öğrencilerin birlikte bu soruları yanıtlamaları istenecek. Öğrencilerden biri kendi kutucuğundaki soruları yanıtlarken diğer arkadaşı (denetleyici) onu dinler. Soruları çözen öğrencinin önce sesli olarak soruyu okuması ve yanıtlaması istenecek. Bu arada denetleyici rolündeki öğrenci arkadaşını dikkatlice dinler. İlk soru yanıtladıktan sonra denetleyici olan öğrenci sorusunu okuyup yanıtlayacak, diğer arkadaşı denetleyici görevini üstlenecek. Çalışma yaprağındaki tüm sorular bu şekilde yanıtladıktan sonra küme üyeleri soruların yanıtlarını karşılaştıracaklar. Eğer yanıtlar doğruysa birbirlerini kutlamaları istenecek. Eğer sorular doğru olarak yanıtlanmamışsa soru üzerinde tartışmalarını istenecek. Yine yanıt bulamazlar ise öğrencilerin hep birlikte ellerini havaya kaldırmaları istenecek ve öğretmen kümenin yanına giderek sorunun çözümünde yardımcı olacak.

3. Sonuç

Çalışma yapraklarını doğru cevaplayanların haftanın son gününde yapılacak olan izleme testinde daha başarılı olabileceği söylenecek.

4. Değerlendirme

Çalışma yaprakları öğretmen tarafından kontrol edilerek cevaplar değerlendirilecek.

Sınıf Öğretmeni

Okul Müdürü

İŞBİRLİĞİNE DAYALI ÖĞRENME YAKLAŞIMININ UYGULAMA YÖNERGESİ

DEĞERLİ MESLEKTAŞIM;

İlköğretim beşinci sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Güzel Yurdumuz Türkiye” ünitesi kapsamında yapacağınız “İşbirliğine dayalı öğrenme” uygulamasında aşağıda sıralanan aşamaları tam olarak uygulamaya çalışınız.

- 1.Sınıfınızdaki öğrencilerde işbirliğine dayalı yaşantılar oluşturmak için ilk adım olarak araştırmacı tarafından hazırlanmış ders materyalleri ile öğrencilerin küme ve sınıfta birlik içinde çalışmalarını sağlayacak etkinliklerle karşılaşmalarını sağlayınız.
- 2.Küme çalışma ilkelerini öğrencilere dağıtınız. Küme çalışmalarının nasıl yapılacağını anlatınız, sorulan sorular çerçevesinde çalışmaları kavramalarını sağlayınız.
- 3.Öğrencileri, akademik başarılarını ve cinsiyetlerini göz önüne alarak dengeli bir şekilde dörder kişilik gruplara ayırınız.
- 4.Dersin tarafınızdan sunumundan sonra öğrencilerin küme olarak konuyu tam olarak kavramaları ve birbirlerine kavratmaları için çalışma yapraklarını (iki öğrenciye bir yaprak olacak şekilde) dağıtınız.
5. Yan yana oturan öğrencileri, çalışma yaprağındaki kendilerine ait bölümdeki soruları cevaplarırken birbirlerini denetleyerek doğru cevabı bulmaları için yönlendiriniz.
- 6.Çalışma yapraklarındaki çalışmalar sona erdiğinde öğrencilerin aynı kümedeki arkadaşlarıyla sonuçlarını karşılaştırarak kontrol etmelerini sağlayınız.
- 7.Öğrencilerin yanıtlayamadıkları sorularda cevap için tartışmalarını sağlayarak,eğer cevap bulunamıyorsa öğrencilerin hep birlikte ellerini havaya kaldırmalarını sağlayınız. Akabinde kümenin yanına giderek soruyu yanıtlayınız.
- 8.Her hafta bitiminde araştırmacı tarafından hazırlanmış konu sınavını tüm öğrencilere bireysel olarak uygulayınız.
- 9.Öğrencilerin puanlarını bireysel ve küme puanları şeklinde, küme puan cetveline işleyerek sonuçlar toplayınız. En yüksek puanı alan kümeye sertifikalarını vererek, başarılı küme olarak panoda sergileyiniz ve daha önceden belirlenmiş ödülleri veriniz.

KÜME ÇALIŞMA İLKELERİ

Sevgili öğrenciler;

Sosyal Bilgiler dersinde “Güzel Yurdumuz Türkiye” ünitesinde dört hafta süreyle küme çalışması yapacağız. Bu çalışma,daha önce yaptığımız küme çalışmalarından farklı bir çalışma olacak.Küme çalışmasında başarılı olmak için aşağıdaki önerileri dikkatlice okumalı ve uygulamalıyız.Ben de sizlere küme çalışması sırasında yapılacaklar anlatacağım .Anlaşılmayan yerleri bana sorabilirsiniz.

Başarılar Dilerim.

1.Küme çalışması sırasında birbirinizi sürekli destekleyiniz.Bu bir grup çalışmasıdır.Birinizin başarısı hepinizin başarısıdır.

2.Küme çalışmalarına tüm arkadaşlarınızın katılmasını sağlayınız.Çünkü aldığınız puanlar (arkadaşlarınızdan biri sınava girmese de) her zaman kümedeki kişi sayısına bölünecektir.

3.Her cuma günü konu sınavı olacaksınız . Alacağınız puanlar hem kümenizin başarısını, hem de sizin başarınızı gösterecektir.Başarılı olmak için arkadaşlarınızı da çalıştırarak birbirinizin eksiklerini tamamlayınız.

4.Birbirinizi şikayet etmeyiniz. Sorunlarınızı kendi içinizde çözünüz. Arkadaşlarınızla sadece sınıfta değil sınıf dışında da birlikte olarak ilişkilerinizi geliştiriniz.En iyi takım olmak için ilişkilerinizin sağlam olması gerektiğini unutmayınız.

5.Öğretmenin anlatacağı konuya hazırlıklı geliniz ki konuyu daha iyi kavrayabilesiniz.Birbirinizi konuya hazırlıklı olmak için çalışmaya yönlendiriniz. Anlamayan arkadaşlarınıza konuyu anlatınız.

6.Konuyla ilgili yanıtlayamadığınız bir soru olduğunda hep birlikte sessizce ellerinizi havaya kaldırmanız yeterli olacaktır. Ben yanınıza gelip soruyu yanıtlayacağım.

7.Bu çalışmada başarılı olmak için küme arkadaşlarınızla birbirinize her zaman destek olarak eksiklerinizi birlikte gidermelisiniz.Unutmayın siz bir TAKIMSINIZ.

8.Cuma günü gireceğiniz konu sınavından aldığınız puanlar küme puanına katkıda bulunacaktır.

9.Her hafta başarılı olan kümeye “Başarı Sertifikası” verilerek, başarılı kümelerin adları bir hafta boyunca panoda sergilenecektir.Ayrıca hangi kümenin üyeleri aşağıdaki özellikleri gösterirse “İyi Davranış Kümesi”seçilecek ve panoda bu özellikleriyle birlikte bir hafta sergilenecektir.

- Kümesindeki arkadaşlarına yardımcı olmak
- Konu sınavı için birbirlerini hazırlamak
- Arkadaşlarına ve öğretmenine saygılı olmak
- Öğretmen zili çaldığında topluca kendi kümesine oturmak
- Teneffüs zili çaldığında düzenli bir biçimde dışarıya çıkmak
- Parmak kaldırırken “Öğretmenim!Öğretmenim!” diye bağırılmamak

Sevgili çocuklar küme çalışma ilkelerini okudunuz.Bu ilkelere uyarsanız başarılı olacaksınız.Başarılar dilerim.

EK- 11**DENEY VE KONTROL GRUPLARININ BAŞARI TESTLERİNDEN
ALDIKLARI ÖNTEST PUANLARI**

DENEY GRUBU		KONTROL GRUBU	
Öğrenci No	Aldığı puan	Öğrenci No	Aldığı puan
1	47.5	1.	47.5
2	50.5	2.	44
3	25	3.	36
4	22.5	4.	34
5.	40.5	5.	38.5
6.	22	6.	27
7.	40	7.	34.5
8.	22	8.	28
9.	44	9.	38
10.	50	10.	54
11.	22	11.	40
12.	54	12.	22
13.	50	13.	44
14.	22	14.	45
15.	12	15.	34
16.	8.5	16.	22
17.	35	17.	40
18.	28.5	18.	24
19.	50.5	19.	29
20.	26	20.	30
21.	17	21.	26
22.	12.5	22.	24
23.	55.5	23.	17
24.	20	24.	20

**DENEY VE KONTROL GRUPLARININ BAŞARI TESTLERİNDEN
ALDIKLARI SONTEST PUANLARI**

DENEY GRUBU		KONTROL GRUBU	
Öğrenci No	Aldığı Puan	Öğrenci No	Aldığı Puan
1.	77,5	1.	62.5
2.	66	2.	54.5
3.	66	3.	66.5
4.	76	4.	45.5
5.	75.5	5.	63
6.	82.5	6.	51
7.	55	7.	61.5
8.	58	8.	69.5
9.	86	9.	46
10.	76	10.	50
11.	60	11.	62
12.	52	12.	74
13.	64	13.	59
14.	59	14.	55
15.	68	15.	58
16.	62	16.	63
17.	65	17.	52.5
18.	85	18.	68
19.	76.5	19.	56
20.	75	20.	72
21.	75	21.	53.5
22.	77	22.	65
23.	69	23.	76
24.	80	24.	80

**DENEY VE KONTROL GRUPLARININ BİLGİLERİ HATIRDA TUTMA
DÜZEYLERİNE İLİŞKİN UYGULANAN BAŞARI TESTLERİNDEN
ALDIKLARI PUANLARLA İLGİLİ BULGULAR**

DENEY GRUBU		KONTROL GRUBU	
Öğrenci No	Aldığı Puan	Öğrenci No	Aldığı Puan
1.	62	1.	53
2.	59	2.	48
3.	53	3.	60
4.	57	4.	55
5.	65	5.	56
6.	61	6.	40
7.	63	7.	55
8.	61	8.	50
9.	42	9.	35
10.	68	10.	50
11.	53	11.	56
12.	60	12.	40
13.	62	13.	54
14.	58	14.	40
15.	56	15.	42
16.	59	16.	44
17.	63	17.	62
18.	45	18.	42
19.	66	19.	43
20.	55	20.	55
21.	41	21.	53
22.	47	22.	38
23.	55	23.	40
24.	57	24.	50

KÜME BAŞARI SERTİFİKASI

Sevgili

Sosyal Bilgiler dersinde..... kümesi olarak

.....konusunda, sınıfta başarılı kümelerden biri olarak seçildiniz. Küme üyesi olarak, her birinizin kümenize verdiğiniz destek ve küme arkadaşlarınızla yaptığınız işbirliğinden dolayı sizi kutlar; başarılarınızın devamını dilerim.

İmza

Sınıf Öğretmeni

Tarih

ÖZGEÇMİŞ

Zehra Nur ERSÖZLÜ, 1978 yılında Diyarbakır'da doğmuştur. İlk ve orta öğrenimini doğduğu yerde tamamlamış olup, 2000 yılında Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği bölümünü bitirmiştir. Aynı yıl Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Bilecik İlinin Bozüyük ilçesine Sınıf Öğretmeni olarak atanmıştır. Halen buradaki görevine devam etmektedir. 2002 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim dalı, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim dalında yüksek lisansa başlamış ve 2003-2004 öğretim yılı sonunda bu tez çalışmasıyla yüksek lisans öğrenimini tamamlamıştır.

